

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Dispvatio XXII. De Natura, & Essentia, numero & motu Cœlorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

DISPUTATIO XXII.

DE NATURA ET ESSENTIA,
numero & motu Cælorum.

PER Cælum intelligimus in hac disputatione substantias illas extensas, in quibus resident astra & si quæ alia sunt supra ipsas. Quamvis autem non desint, qui has substantias Cælum dictas putent à celando, quod nobis celare videntur, quæ intra ac supra se sunt; tamen quia sic potius cum simplicibus, quam compositis scribi deberet, potius existimare hoc nomen derivari à verbo celo, quod significat sculperem, quod scilicet ob varietatem syderum, quibus ornatur, sculptum appareat.

QVÆSTIO I.

Virum Cælum sit corpus simplex.

Certum est, Cælum non esse ita simplex, quin constet pluribus partibus integrantibus, & quin consequenter sit compositum integraliter ex illis partibus. Præterea non est dubitandum quin constet pluribus partibus metaphysicis, genere scilicet, quo cum aliis substantiis materialibus convenit, & differentia qua ab illis differt. Unde controuersia est, an sit ita simplex, vt componatur ex partibus essentialibus physicis, materia scilicet, & forma substantiali; & præterea si non sit hoc modo simplex, sed compositum, alia difficultas est, an sit aliquod ex quatuor Elementis, an vero mixtum quid ex illis constans eo modo quo alia mixta corpora componuntur ex illis, vt ligna, lapides, metalla.

CONCLUSIO I.

2 Si ratio spectetur, incertum est an Cælum sit simplex an compositum: si auctoritas, probabilis est, quod sit compositum. Hæc in terminis non est vilius, quod sciam, in re vero videtur esse Aversæ.

Secunda pars patet quia Doctores communiter cum Philosopho 1. Cel. tex. 92. contra Simplicium, Averroem & Durandum tenent absolute Cælum esse compositum. ergo id probabilis asseritur spectando auctoritatem, quam oppositum, præsertim cum nulla sit ratio, quæ oppositum urgeat euidenter.

Confirmatur: quia S. S. P. P. communis tenent Cælos ex materia aque factos, & aliqui ex illis dicunt stellas ex igne confectas: videantur citati apud Salianum tom. 1. die 2. & 4.

Dices: facilius ostenderetur incorruptibilitas Cæli, si diceretur esse simplex quam compositum: si enim esset simplex, non solum naturaliter non posset destrui, sed nec supernaturaliter magis, quam Angeli: at si sit compositum, saltem supernaturaliter poterit destrui, & non adeo facile ostendi potest, quomodo non possit etiam destrui naturaliter; ergo cum certum sit Cælos esse incorruptibiles, melius dicuntur esse substantiæ simplices, quam compositæ.

Confirmatur: quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed non est necessitas multiplicandi partes physicas distinctas realiter in Cælo: ergo non debent multiplicari in Cælo tales partes, & consequenter Cæli sunt substantiæ simplices.

Respondetur negando consequentiam, quia quamvis magis essent Cæli incorruptibiles, si essent simplices, quæ compositi, & facilius etiam incorruptibiles eorum sic ostendi posset; tamen posset habere omnem incorruptibilitatem quæ ipsis attribui debet, quamvis sint compositi, & poterit ostendi quomodo sint sic incorruptibiles: unde ad hoc non est asserenda eorum simplicitas.

Ad confirmationem respondetur necessitatem multiplicandi illas partes principalem esse auctoritatis.

3 Dices secundo: argueret perfectionem vniuersi, quod Cæli essent simplices, quia sic darentur aliæ rerum species in ipso, quam de facto dantur, & quidem perfectiores, nā Cælum si esset simplex, perfectius esset, quam si esset compositum, quandoquidem minus esset corruptibile, & præterea in cæteris perfectionibus conuenirent: ergo asserendum est Deum creasse Cælos simplices.

Respondetur negando consequentiam, quia Deus non tenetur omnem perfectionem tribuere vniuerso, quam potest, & sane in communiori sententia potest perfectiores species rerum producere, quam de facto produxit.

Dices tertio: materia quandoque est in potentia, quandoque in actu secundum Philosophum; sed hoc non esset verum de materia Cæli: ergo non datur.

Respondetur primo distinguendo maiorem: quantum est ex se, concedo; absolute ita, vt omnis materia de facto sit quandoque in potentia, quandoque in actu, nego maiorem: & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Respondetur secundo, etiam distinguendo maiorem: quantum ad omnia indiuidua ipsius, aut omnem partem, nego maiorem; quantum ad aliqua indiuidua, aut aliquas partes, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

Quod autem materia quoad omnes partes non sit quandoque in potentia, quandoque in actu, patet manifeste in aliquibus partibus terræ, & lapidibus, qui à creatione mundi hucque semper perseverauerunt, & quorum consequenter materia semper fuit in actu ad formam, quam habent, & nunquam fuit in potentia proxima ad ullam aliam formam.

4 Dices quarto: materia prima in sublunaribus dari colligitur ex transmutatione substantiali, quæ fit dum corrumpitur vna substantia, & ex ea alia generatur; qualis transmutatio, si non daretur, profecto non deberet asseri materia prima in sublunaribus: sed huiusmodi transmutationes non dantur supra Cælum Lunæ: ergo non debet asseri materia esse ibi.

Respondetur negando consequentiam: quia licet non posset colligi in sublunaribus, nisi per transmutationes, posset tamen esse, quamvis non essent transmutationes, & licet non deberet tum asseri, quamvis esset, quia non esset fundamentum asserendi, tamen posset asseri esse in Cælis absque transmutationibus, non solum, quia posset esse, sed quia ex suppositione, quod sit in sublunaribus, & quod dicatur à communiori sententia esse in Cælis, hoc ipsum est sufficiens fundamentum ita dicendi, quando nihil conuincit oppositum.

Probat ut iam prima pars: quia nulla potest efficax ratio adduci pro vna, aut altera parte, nec quidem congruentia aliqua magni momenti: ergo incertum est quantum ad rationem quomodo se habeant Cæli.

Probat ut antecedens proponendo, & soluendo rationes vtriusque partis: & quidem rationes partis affirmantis Cælos esse simplices, & non compositos, iam propositæ, & solutæ sunt, unde restant rationes partis affirmantis, quod sint compositi.

5 Prima ratio est, quod repugnet substantia corporea completa, simplex.

Probat ut hæc propositio primo, quia esset immaterialis, & consequenter non corporea, quod implicat.

Probat ut antecedens: quia non constaret materia.

Respondetur distinguendo antecedens: esset immaterialis, id est, non constans materia, concedo antecedens, sed nego consequentiam, quia non omne illud, quod est immateriale in hoc sensu, debet esse incorporeum: esset immaterialis, prout substantia immaterialis opponitur substantiæ corporeæ, nego antecedens.

Probat ut secundo eadem propositio: non potest dari corpus sine principiis, & partibus essentialibus corporis: sed partes physice sunt principia intrinseca & partes essentialis corporis: ergo nequit dari corpus absque illis, & consequenter nequit dari corpus simplex.

Respondetur negando minorem, loquendo de corpore materia

Incertum
quoad
rationem
an Cælum
sit simplex.

Probabilis
quoad
auctoritatem
non quoad
auctoritatem.

materiali, vt sic: ad hoc enim, quod detur huiusmodi corpus, sufficit quod sit substantia constans partibus integralibus petentibus esse extra se inuicem in ordine ad locum.

Probatur tertio eadem propositio: non potest dari substantia creata incapax formæ accidentalis: ergo nec substantia corporea incapax formæ substantialis.

Respondetur negando consequentiam: & certe ex hoc antecedenti tam bene inferri posset, quod nulla posset dari substantia incapax formæ substantialis, quod falsum esse patet in Angelis.

6 Probatur quarto: quia substantia corporea simplex nullam posset habere operationem; non enim immanentem, quia non esset viuens, vt supponitur; nec transeuntem, quia talis actio non competit vllis substantijs creatis.

Confirmatur: quia quantitas est proprietas materiæ: vel ergo tale corpus haberet quantitatem, & sic haberet materiam, vel non haberet, & sic non esset corpus.

Confirmatur secundo ex Hurrado: quia quantitas est accidens ordinatum per se ad formam substantialem: ergo non potest reperiri connaturaliter, nisi vbi potest reperiri forma substantialis, & consequenter materia prima.

Confirmatur tertio: quia sicut Cælum non est capax caloris, quia est incapax formæ ignis, ad quam ordinatur calor: ita substantia simplex deberet esse incapax quantitatis, quia esset incapax formæ substantialis illius, ad quam ordinaretur quantitas. Propter hæc dicit *Hurrado* tenentes possibile esse corpus simplex, tenere etiam debere, quod non sit extensum quantitate nostra, sed vel seipso, vel per quantitatem diuersæ rationis.

Respondetur, illam substantiam posse habere actiones immanentes talis rationis, quales sunt illæ, quibus aqua producit in se frigus, & quælibet substantia in se proprias, & connaturales qualitates, nec ad hoc necesse est eam esse viuentem.

Deinde, posset habere etiam operationes transeuntes quibus produceret in alieno subiecto qualitates, siue per suam substantiam, siue per sua accidentia: nec sane quando volumus probare substantias sublunares esse compositas, ad id probandum, vitur hac probatione, aut vlla ex præmissis, quod mihi signum est eas non multum ad hoc valere.

7 Ad confirmationem respondeo, negando antecedens in hoc sensu, quasi nulli alteri connaturaliter posset competere quam materiæ, aut rei ab ea dependenti: & sane id hic supponere est petere principium.

Deinde non est tam certum, quod substantia omnis corporea deberet esse capax quantitatis; vnde permisso antecedenti, negari posset, quod substantia simplex carens quantitate non esset corpus.

Et si queras, quomodo distingueretur à spiritu.

Respondeo, per hoc, quod peteret habere partes extra partes connaturaliter, ita vt non posset eas habere penetratas naturaliter.

Ad secundam confirmationem respondeo, distinguendo antecedens ita vt non habeat alium finem, nec possit esse absque tali forma, nego antecedens ita vt habeat, concedo antecedens: & nego consequentiam.

Ad tertiam confirmationem, nego suppositum, nempe ideo cælum non esse capax caloris, quia non est capax formæ ignis; multa enim possunt esse capacia caloris, quæ non sunt capacia formæ ignis, imo sane, si ignis esset impossibilis, non propterea aliqua non essent calida.

7 Probatur quinta: quia esset cognoscituum, & consequenter viuens.

Probatur sequela: quia esset perfectissima substantiarum corporearum: sed perfectissimæ substantiæ deberent competere operationes perfectissimæ, operationum autem perfectissima est cognitio.

Confirmatur: quia esse cognoscituum necessario sequitur ex immaterialitate, vel saltem cum ea habet necessariam connexionem: ergo competeret illi substantiæ.

Respondetur negando sequelam, & ad probationem dico, quod illa substantia, quamuis simplex physice, non esset tamen perfectior homine, nec consequenter ex perfectione sua deberetur ipsi cognitio vlla.

Dices cum Hurrado: saltem esset perfectior quam anima rationalis, quia esset actus completus subsistens: hoc autem est esse perfectius, quam esse actum informantem, qualis est anima: ergo deberet habere operationem perfectiorem.

Respondeo, quod esset perfectior anima, quatenus esset quid completum, sed esset imperfectior, quatenus non esset spiritualis, nec intellectiua, aut viuens, & nego consequentiam. Quod si ex eo quod esset quid completum, deberet dici simpliciter perfectior anima, & propterea deberet habere perfectiores operationes: sane idem sequeretur de lapide, quod est absurdum.

Ad confirmationem respondeo, distinguendo antecedens: ex immaterialitate, quæ dicit carentiam materiæ, aut ordinis ad illam, nego antecedens: ex immaterialitate substantiali, quæ coincidit cum spiritualitate, transeat antecedens, & nego consequentiam; quia substantia corporea simplex non esset immaterialis immaterialitate coincidente cum spiritualitate, licet esset in alio sensu immaterialis, id est non dicens ordinem ad materiam primam.

9 Probatur sexto ab Hurrado eadem propositio: quia tale corpus non esset vegetatiuum nec sensitium. Probat antecedens, quoad primam partem: quia vegetatio fit inter subiecta affecta qualitatibus contrariis quibus inuicem destruere se contendunt. Sed corpus simplex non habet contrariam qualitatem, quia non habet materiam capacem duarum formarum nec formam expellendam: ergo.

Probat maior: quia augmentatio est ad refarciendas partes, per decretionem auissas: nec potest dici, quod augeri posset ab intrinseco, sicut augetur aqua, quia sic augeri possunt solum, quæ corrumpuntur ab intrinseco.

Confirmatur ulterius: quia corpora diuidua sunt corruptibilia, tandem enim perueniuntur ad tam exiguum partem, quæ conseruari non posset: sed illud corpus esset diuiduum, & non posset esse corruptibile, cum non constaret materia.

Probat deinde idem antecedens quoad secundam partem: quia sensatio fit medio calore, cæterisque primis qualitatibus, vt patet experientia: sed tale corpus non haberet primas qualitates, hæ enim sunt dispositiones ex natura sua ad formas substantiales, & instrumenta ex natura sua data corporibus ad generanda sibi similia: tale autem corpus non haberet formam substantialem, nec posset generare sibi simile.

Confirmatur, quia non posset illa substantia sentire qualitates, quas modo sentimus, hæ enim sentiiri non possunt, nisi à potentiis formarum vitalium, quia non sentiuntur, nisi per species à se emissas, quæ ordinantur ad tales potentias, & quæ indigent temperamento humido & calido, aut frigido & sicco.

10 Respondeo illud corpus non necessario debere esse vegetatiuum, aut sensitium, aut cognoscituum; vnde frustra tā operose laborat in probando antecedente. Sed nec bene probat illud, quoad vllam partem: non quidem quoad primam: tum quia licet quantum ad experientiam in sublunariis habitam, vegetatio fiat inter talia, tamen posset quis dicere possibilem esse vegetationem alio modo: & si id esset possibile, quis scit quin ita fiat, aut fieri posset à corporibus celestibus? tum etiam quia corpora simplicia possent habere contrarias qualitates, nec ad hoc requireretur, quod haberent formas contrarias: nec etiā verum est, quod augmentatio solū fiat ad refarciendas partes perditas, esset enim utilis etiam ad substantiam augmentandam, quamuis nullas partes perderet, & si fieret solum ad refarciendas partes perditas, non deberet plures partes acquiri, quam perderentur, & sic non augeretur substantia vlla vegetatiua. Illud autem quod dicit de augmento ab intrinseco instar aquæ, nō inteligo: neque enim aqua ab intrinseco augeri potest, nisi quatenus habet

Substantia simplex potest habere actiones immanentes, & transeuntes.

Corpus simplex non necesse est vegetatiuum, aut sensitium, aut cognoscituum.

habet virtutem pro utriusque alterius aquæ: hoc autem modo posset augeri res etiam incorruptibilis, non obstante incorruptibilitate, quæ profus est impertinens ad hoc.

Ad confirmationem respondeo primo: si vera esset maior, Cælos de facto futuros corruptibiles contra communio-rem sententiam. Et si dicas, quod Cælum non sit diuidu-um, quamvis sit extensum, & propterea, quod non debeat esse corruptibile; similiter dici posset, quod corpus simplex non esset diuiduum, quamvis extensum, & sic minor con- firmationis esset falsum.

Respondeo secundo negando maiorem cum sua proba- tione; quod si etiam peruenitur ad tam parvam par- tem, ut non deberet ulterius conuerfari, non corrump- eretur, sed annihilaretur.

II. Facilius multo posset probari, antecedens quoad hanc partem: quia non posset augere se, aut crescere, nisi per productionem partis sibi similis: sed hoc non posset fa- cere nisi creando, supponitur autem communiter creatu- rum non posse creare; & sane si substantia simplex posset se augere creando de nouo alias partes, deberet se augere ad maximam quantitatem possibilem, neque enim posset assignari unde limitaretur naturaliter loquendo.

Ad probationem antecedentis quoad secundam par- tem, respondeo primo negando maiorem, si intelligatur sic, ut aliter fieri non posset.

Respondeo secundo negando minorem, & ad probatio- nem dico, quod illæ qualitates non sint solum modo ordi- natæ ad formas substantiales, nec collatæ substantijs in ordine ad generandum sibi similia; & quidem hoc secundu- est euidens, quia plura mixta habent qualitates primas, quæ non possunt generare sibi similia, ut metalla, gem- mæ, lapides.

Ad secundam confirmationem respondeo negando ante- cedens cum sua probatione, in qua tota petitur manifeste principium.

Secundum fundamentum ad probandum compositionem in Cælo de facto est, non quidem, quod repugnet substantia simplex, sed quod in eo reperiantur accidentia similia i his accidentibus, quæ reperiuntur in sublunari- bus constantibus materia, ut quantitas, ratio, densitas: ergo verisimilius est, quod constet materia, & consequen- ter, quod sint compositi.

Respondeo, quidquid sit de antecedente, nego con- sequentiam, quia possent habere qualitates & accidentia eiusdem rationis cum ijs, quas habent substantiæ com- positæ, quamvis non essent compositæ.

Dices: aerum & densum describuntur per ordinem ad materiam: densum enim est, quod multum habet mate- riæ sub parua quantitate; & rarum, quod parum habet mate- riæ sub magna quantitate: ergo raritas & densitas ne- queunt esse abque materia, & consequenter si in Cælo dentur, debet dari in Cælo materia.

Respondeo, ut definitio illa sit bona, per materiam non intelligi debere materiam primam, sed substantiam mate- rialem, prout substantia materialis opponitur spirituali: sic autem intellectus æque posset dari raritas in Cælo sim- plici, ac in aqua composita.

Ex his patet incertitudo compositionis ac simplicitatis Calorum, quantum attinet ad rationem. Si vero quæra- tur, quanam pars probabilior appareat spectata solum modo ratione, *Respondeo* ex suppositione incorruptibili- tatis Cæli mihi probabilius esse, quod sit simplex, quia reuera motui illius propriis sunt vrgentiora quam opposi- ta, ut patet ex replicis quæ contra probationem secunde partis conclusionis adductæ sunt, & præsertim ex confir- matione primæ replicæ, & ex quarta replicæ.

QVÆSTIO II.

An Cælum sit corpus simplex eodem modo quo Elementa sunt simplicia, an vero mixtum quid?

PER Elementa hic intelligimus substantias non exi- gentes connaturaliter quatuor primas qualitates

ut sunt ignis, aer, aqua, terra: & per mixta intelligimus substantias exigentes illas, ut sunt metalla ac animata om- nia: propter autem illa vocatur simplicia, quia nec vir- tu liter nec formaliter sunt ex his aliis aut ex se inuicem: & hæc vocantur mixta quia sunt ex illis vel virtualiter vel formaliter, de quo fufius suo loco. Itaque si Cælum esset corpus physice simplex non constans materiæ, & forma, esset sine dubio simplex, & non mixtum: unde supponit hæc quæstio quod non sit physice simplex, sed compositum. Quod si etiam esset quid compositum, & non factu- tamen ex quatuor Elementis, non esset mixtum sed sim- plex, & si non esset vllum ex quatuor Elementis, esset quinta quædam substantia simplex, quæ tamen Elementum dici non deberet quia ex illa alia corpora mixta non fierent.

Prima sententia est Cælum non esse vllum ex quatuor Elementis, nec mixtum ex illis: ita Philosophus 1. de Cælo, cap. 2. & 3. quem communiter omnes fere Peripatetici & posteriorum ætatum Theologi, ac Philosophi secuti sunt.

Opposita sententia, nempe quod Cælum sit aliquod ex Elementis aut mixtum quid illis constans, erat communis apud alios Philosophos ante Aristotelem: cui sententiæ fauent multi ex sanctis Patribus quos in eo sensu citat, & sequitur *Camerarius* p. 2. qu. 4. Ex his autem authoribus, qui tuerentur hanc sententiam, quidam dicunt Cælos esse igne natum, quidam aquæ, quidam terræ; & aliqui Solem putauerunt ignem proprium, sed purissimum, alij ferrum candens: alij denique existimauere Cælum esse compositum ex quatuor Elementis, siue ex floribus eo- rum, hoc est, perfectioribus eorum partibus: quam sen- tentiam expresse *Camerarius* tenet supra.

CONCLUSIO.

14. Verisimilius est Cælum non esse vllum ex Elementis aut mixtum ex illis, sed quintam substantiam di- uerse ab vtriusque natura. Hæc est iuxta primam senten- tiam contra secundam.

Probat primo quod non sit vllum ex Elementis: non enim est terra, quia non habet vllam prorsus similitudi- nem aut proportionem cum terrarum quæ parte incudit stellas, habet sine dubio diuersissimos effectus ab effecti- bus terræ, & consequenter qua ratione colligimus illa cor- pora distingi specie, debemus distinguere Cælum spe- cie à terra: quæ etiam ratio probat, quod non sit ignis aut aqua, aut aer: non ignis quidem, quia humectat, & frige- facit, non aqua quia calefacit: non aer quia vtrumque facit.

Confirmatur: quia si esset vllum ex Elementis, esset cor- ruptibile, sicut illa sunt, contra communio-rem sententiam inferius probandam.

Confirmatur secundo, quia si esset terra aut aer aut aqua, deberet comburi nimio Solis ardore; & si esset ignis, de- deberet destitui per Planetas frigidas, & propterea cum sit tantæ magnitudinis deberet comburere tandem vniuer- sum, aut saltem deberet tam notabiliter aerem vicinum calefacere, ut non possent generari in eo mixta frigida, nec impleret deberet tam frigidus esse quam in hyeme se- titur. Præterea nulla pars Calorum minorem habet cum igne similitudinem quam stellæ, quæ tamen non sunt ignis ut patet ex earum effectibus.

Probat secunda pars, quod scilicet non sit mixtum ex Elementis: quia si loquamur de partibus Cæli excludendo stellas, nulla experientia aut ratione constat quod habeat in se substantias quatuor primas qualitates: si vero loqua- mur de stellis v.g. de Sole: non apparet quod sit vllum mo- do frigidus, imo si sit calidus formaliter, ut teneri debet aduersarij, debet esse calidus intensissimè, & consequen- ter nequit esse frigidus vlla ratione magis quam ignis.

Probat posset ulterius conclusio: quia vnum Elementum non deberet tam incomparabiliter excedere reliqua, quam Cælum excedit corpora omnia sublunaria: sed non me mouet hæc ratio, quia qua ratione ob bonum vniuer- si quinta substantia Cæli asserta à nobis deberet exce- dere omnia alia: ita etiam vnum Elementum posset illa commodissime excedere.

Fff

Aliud
fidam-
tū cōtra
simplici-
tatem
Cæli.

Probabi-
lius
quoad
rationem
cælum
esse sim-
plex.

Cælum
non est
vllum ex
Elementis
nec mix-
tum ex
illis.

15. *Probat uterque*: quia si esset Elementum, non deberet esse supra loca naturalia Elementorum: & eadem ratio viget quod non sit mixtum, quia mixta habent suum locum naturalem infra Elementa.

Confirmatur: quia mixtis omnibus debetur aliquis motus naturalis sursum aut deorsum, nec motus circularis competit ipsis.

Hæc etiam ratio parum probat: nam si diceretur cælum esse ignis, non esset supra loca naturalia omnium quatuor Elementorum, sed in suo loco naturali supra ærem: & si esse aer, eodem modo dicendum esset, & negari deberet locum naturalem ignis esse sub concavo Lunæ: si autem esset terra, dici posset, quod non esset ex se, & natura sua posita in illo loco, sed à Deo conditore ad bonum uniuersis, & posita ibi non posset mouere se naturaliter ad centrum mundi: quia cum esset globus solidus descendere non posset ab omni parte simul, unde cum nec potius deberet ab una parte quam ab alia descendere, non deberet descendere omnino. Nec refert quod esset extra locum suum naturalem, aut in loco violento: multa enim corpora diu extra loca naturalia conseruantur: quæ etiam ratio probat quod quamuis esset mixtum ex Elementis, modo esset solidum, non deberet, nec posset naturaliter descendere. Unde solum sequeretur ex hac ratione, quod non esset aqua, quia non apparet quomodo aqua supra ærem aut ignem posita non deberet descendere, naturaliter loquendo.

Ad confirmationem dici posset motum circula-rem cæli non deberi ipsis naturaliter, sed sic moueri ab extrinseco sine inclinatione vlla ad talem motum aut auersione ab ipso: quod si esset terra, deberetur ipsi motus deorsum, unde, si aliqua pars ipsius esset à cæteris separata moueretur deorsum. Si autem esset ignis, & aliqua pars ipsius poteretur deorsum sub ære, ascenderet sursum: quod si esset mixtum, & separaretur aliqua pars ipsius ab alijs partibus moueretur sursum aut deorsum iuxta naturam Elementi prædominantis donec perueniret ad locum naturalem suum.

16. *Probari posset præterea*, quod non sit mixtum ex Elementis: quia alias non esset incorruptibile quod videtur absurdum. *Camerarius* negat minorem: sed de hoc paulo post, modo dico non videre me cur non posset esse incorruptibile quamuis esset mixtum: quamuis enim esset mixtum haberet formam diuersæ speciei à formis omnium aliorum mixtorum, & illa forma posset habere aliquam qualitatem conseruativam ex particulari ratione istius forme, quæ non haberet contrarium, & quæ consequenter naturaliter non posset expelli: quod si ita esset, mixtum illud esset incorruptibile: ergo ex eo quod sit mixtum non sequitur necessario quod sit corruptibile. quod autem cætera mixta essent corruptibilia non facit ad rem, quia celestia mixta non deberent in hoc conuenire cum sub-lunariis mixtis.

Probari posset denique quod Cælum sit substantia simplex ut Elementa, ab illis distincta, ex principiis Philosophi: Tot sunt corpora simplicia distincta, quot sunt motus simplices distincti: sed sunt tres motus simplices distincti, nempe motus ad medium, & motus à medio, & motus circa medium: ergo tot sunt corpora simplicia: sed motus circa medium non competit vlli ex Elementis, & competit Cælo: ergo cælum est substantia simplex distincta ab elementis.

Confirmatur: reperitur in uniuerso motus circularis: ergo reperitur aliquod corpus simplex, cui per se primo competit, & illud necessario debet esse distinctæ rationis ab illis corporibus, quibus per se primo non competit: sed nulli corpori per se primo competit, nisi Cælo: ergo Cælum est corpus simplex, & distinctæ rationis ab Elementis.

17. *Hæc probatio*, quamuis Philosophi, multas patitur difficultates. *Prima est*, quod si tres tantum sint motus simplices distincti, & tot tantum sint corpora simplicia, quot motus simplices: ergo tria tantum erunt corpora simplicia, & sic non dabuntur quatuor Elementa, contra eundem Philosophum.

Dicitur non esse tot tantum corpora simplicia quot

motus simplices, quin motus simplex vnus potest competere corporibus simplicibus distinctis.

Contra, si vnus simplex motus potest competere per se corporibus simplicibus distinctis: ergo etiam duo motus simplices possent competere corporibus eiusdem rationis, & quod ita sit de facto patet, qui aer si sit infra terram mouebitur sursum supra terram, & si sit supra ignem mouebitur deorsum: motus autem sursum, & deorsum sunt distincti motus simplices, alias non darentur tres motus simplices.

Secunda difficultas est, quod supponat motum e realem competere Cælo per se ex natura sua, sicut motus simplices competunt Elementis: hoc autem falsum est, quia competit ipsi ab intrinseco, ut infra dicitur, & communiter tenent Philosophi, ac Theologi asserentes Cælos moueri ab Angelis vel à Deo.

18. *Tertia difficultas est*, quod supponitur motus aliquis simplex non posse competere substantiæ mixtæ: si enim posset, quomodo sequeretur Cælum esse simplex ex eo, quod competit ipsi motus simplex circularis: quod autem posset motus simplex competere corpori mixto ex natura sua, patet in hominibus ac lapidibus, qui mouentur naturaliter ad medium.

Quod si dicas hoc ipsis competere ratione Elementi dominantis in illis: dici etiam potest, quod posset ipsis competere motus simplex alius non competens Elementis ex natura sua, & non ratione elementi dominantis: nec in hoc apparet vlla difficultas, unde in forma responderi potest primo, negando minorem, quia ut iam dixi, motus simplex potest competere corpori mixto.

Responderi potest secundo, negando suppositum minus, nimirum, quod dantur tres motus simplices qui per se competere corporibus, motus enim ille circularis nulli corpori competit per se.

Responderi tertio, distinguendo subsumptum: competit Cælo per se, neg. subsumptum; per accidens ex motione alius extrinseci agentis: quomodo posset competere tam elementi quam mixtis, concedo subsumptum, & nego consequentiam.

Ad confirmationem etiam respondeo negando consequentiam: nam sicut datur motus rectus simplex ab oriente ad occidentem, (ut cum sic proiectur aliquid) qui nulli per se competit: ita sane posset motus circularis dari, quamuis non daretur aliquid, cui per se competere; in quo etiam nulla prorsus est difficultas.

Ut melius autem intelligatur, & hæc Philosophi probatio, & responsio, aduertendum, motum ut sic localem, de quo loquimur, diuidi in simplicem, & compositum: *Simplex est*, qui sit per lineam simplicem; *linea autem simplex dicitur* esse illa, quæ ab vno ad aliud punctum, quam brevissime pertingit: & talis est linea recta, vel cuius omnes partes ab aliquo vno puncto æque distant, & talis est circularis.

Motus compositus est, qui non est simplex, & talis est omnis motus, qui sit per lineam curuam non circularem.

19. *Obijciens primo ex Camerario*: omne illud, quod est calidius, vel est elementum ignis, vel constat ex elemento ignis, alijsque elementis: sed Cælum est calidius, & secundum nos non est ignis, nec potest esse, quia ignis est corruptibilis, Cælum vero incorruptibile: ergo est mixtum ex elementis. Probat minorem, quia parte asserit Cælum esse calidius: quia ita Scriptura asserit Psal. 18. de Sole: *Non est qui se abscondat à calore eius*: & quia id patet experientia.

Respondetur primo negando maiorem: nam aer est secundum communem sententiam calidius, & tamen non est nec ignis, nec mixtum ex igne; & præterea, quia nihil impedit, quo minus detur aliqua alia substantia calida forma inter, quæ neque sit ignis, quia non haberet alias qualitates connaturales ignis præter calorem; neque mixtum quid ex igne, & alijs elementis, & hoc posset esse verum, siue illa substantia esset simplex physice, siue composita.

Respondetur secundo, iuxta communem sententiam, distinguendo minorem pro prima parte: est calidius formaliter, nego minorem; virtualiter, id est potens producere calorem, concedo minorem: nec experientia, aut Scriptura probat, aut dicit oppositum.

Alia substantia mixta posset esse incorruptibilis.

Probatio quod cælum sit substantia simplex distincta ab elementis ex Philosopho.

Quid motus sit simplex.

Quid motus sit compositus.

20 *Dices cū Camerario* non aliud colligimus aliqua esse virtualiter, & non formaliter calida, nisi quia experientia comprobamus multa calefacere, quæ non sunt formaliter calida, ut patet de pipere, & vino formaliter frigidissimo: ergo ubi sensu non percipimus aliquod calefactum non esse formaliter calidum, non debemus dicere, quod sit virtualiter tantum calidum, sed formaliter, alias non potuissimus colligere quod ignis esset calidus formaliter: at sensu non potest constare Cælos non esse formaliter calidos, ergo cum calefaciant debent dici formaliter calidi.

Confirmat hoc ex sensu Ecclesiæ qui est, contineri in Cælo calorem & ignem, ut patet ex hymno feriæ secundæ ad vesperras.

Immenso cali conditor

Qui mixta ne confunderes,

Atque fluentia diuidens

Cælum dedisti limitem,

Firmans locum cælestibus,

Simulque terra riuulis,

Ut vnda flammas temperet,

Terra solum ne dissipet.

Confirmat secundo ex patribus, qui hac de causa aquas supra Cælos à Deo posita alserunt.

Respondet negando consequentiam cum sua probatione, quia possumus cognoscere ignem esse calidum non solum virtualiter, quatenus potest producere calorem, sed formaliter quia tangendo physice ipsum experiri illam esse sic calidum; quod si non potuissimus experiri ignem esse calidum formaliter, aut rationem ad hoc dicendum non haberemus, profecto ex calefactione pessime id colligeretur, quia posset calefacere per hoc, quod esset calidum virtualiter, sicut piper & vinum, & ut Deus ipse potest. Vnde retorqueri potest hic discursus: nisi constaret nobis alia experientia, aut ratione, aliquid esse calidum formaliter, quam ex hoc, quod calefaceret, non deberemus dicere, quod esset calidum formaliter potius, quam virtualiter; sed non constat nobis experientia aut ratione, quod Cælum sit calidum formaliter, nisi ex eo quod calefaciat: ergo non debemus dicere, quod sit calidum formaliter.

Confirmatur directe simili discursu, quo utitur *Camerarius*: non aliunde constat aliqui esse formaliter calidum, nisi quia experientia tactus constat aliqua esse sic calida, sed non potest haberi talis experientia de Cælis: ergo non debent dici formaliter calidi.

Ad primam & secundam confirmationem respondet, tamen verba illa hymni, quam dicit Patrum posse intelligi in sensu figurato, sic ut vocent Solem *flammam*, qui scilicet est tam virtualiter calidus, ut possit generare flammam, ac comburere, non secus quam si fuisset ignis, & possent etiam aquæ collocari supra Cælum, ut temperarent concursu suo ardorem, quem alias Sol cauteret in terris, quamvis Sol non esset aliud formaliter.

21 *Obiicies* secundo: omnia accidentia Cæli sunt eiusdem naturæ cum accidentibus aliorum corporum; ergo & natura Cæli. Probatur antecedens in quantitate, raritate, densitate, motu locali.

Respondet negando maiorem: ad cuius probationem transeat, quod illa accidentia sint eiusdem rationis, sed nego omnia tamen accidentia esse eiusdem rationis, Cælum enim habet aliqua accidentia propria. Rursus quamvis nulla haberet propria secundum speciem posset non esse eiusdem rationis cum elementis ex eo, quod determinaret sibi aliquas ex qualitatibus elementaribus in alio gradu, quam determinarent elementa, & distinguere à mixtis per hoc, quod non peteret omnes quatuor primas qualitates.

Obiicies tertio: si pars Cæli poneretur in terra, vel moueretur supra, & sic esset ignis, aut aqua, aut aer, vel quiesceret, & sic esset terra.

Respondetur primo cum communi, quod in tali casu pars illa Cæli quiesceret, non tamen quiesce sibi naturali orta ex inclinatione ad illum locum, sed ex eo, quod nec ab extrinseco moueretur, nec ipsamet haberet virtutem mouendi se, & ideo talis virtus non fuit ipsi ab initio

communicata, quia esset frustranea, cum naturaliter Cælum nec secundum se totum, nec secundum partem ullam sui possit unquam poni extra locum suum naturallem.

Respondet secundo concedendo antecedens pro prima parte, & negando consequentiam, quia ascenderet supra ignem, quicquid autem sic ascendit, non debet esse ignis, aut aliquid aliud ex elementis consequenter.

22 *Obiicies* ultimo, Sanctos Patres communiter docere Cælos compositos esse ex materia aquæ, & aliqui ex illis dicunt Solem & Lunam esse naturæ igneæ: ergo sunt mixtæ ex elementis. Antecedens patet apud *Salsanum* 10. 1. die 2. c. 4. ubi multas ad hoc propositum adducit Patrum autoritates.

Respondetur negando consequentiam, quia posset ex aquæ materia fieri, quamvis non essent mixtæ, & similiter posset stella esse igneæ naturæ, quamvis non essent nec ignis nec mixtum propter similitudinem, quam habent cum igne quantum ad calefaciendum & lucendum.

Addi autem hic obiter, Patrum illorum testimonia valde confirmare sententiam communem Scotistarum, quod scilicet materia prima cælestium, & sublunarium sit eiusdem speciei: nam materia aquæ sine dubio est eiusdem speciei cum materia sublunari: unde ergo & materia Cælorum factorum ex materia aquæ.

Q V Æ S T I O I I I.

An Cæli sint animati?

23 *T*anta pertinacia Cælos animatos defenderunt antiqui aliqui Philosophi, ut *Anaxagoras*, teste *Laetio* in eius vita, & *S. August.* 15. de *Crit.* cap. 14. quod Solem inanem asseruerit, impietatis apud Athenienses acceperit, ac deinde condemnatus fuerit; communis tamen iam Theologorum, ac Philosophorum sententia est Cælos ac Stellas inanimatos esse, cum qua sit

C O N C L U S I O

Cælum non est animatum vlla anima, siue vegetativa, siue sensitiva, siue rationali.

Probat primo autoritate Patrum, Damasceni 2. *fid.* 6. *Cyilli* 1. 2. contra *Iulianum*, *Ambrosij* 2. *Hexam.* 4. *D. B. filij* in *Psal.* 48. *Augustini* lib. de duabus animabus, cap. 4. qui etiam lib. 1. retractat. cap. 5. retractat quæ de animatione mundi, & lib. 2. cap. 7. alserit quæ de animatione Cælorum scripserat, posse figurate intelligi. Propter quas autoritates *D. Bonaventura* oppositum existimat erroneum: quæ sane censura non debet videri grauis, cum *D. Hieronymus* in *Denteron*, illam sententiam inter *Origenis* numeret errores, & ab *Epiphano*, ac *Irenæo* inter *Marcasiorum* dogmata damnata: & *Iovinus* in *Summa Conciliorum* refert hæc verba ex *S. Synodo*: *Si quis dicat Cælum, Solem, Lunam, Stellas, & aquas, quæ supra cælos sunt, animantes quasdam esse, ac materiales virtutes anathema sit.*

41 *Fundamentum* principale à ratione est, quod nullum sit vestigium animationis in illo, nec vlla prorsus ratio, aut experientia, aut autoritas, unde colligi possit, quod sit animatum; gratis ergo id alseritur, præsertim contra torrentem Doctorum.

Probat *Conimbricensis* conclusionem: quia anima Cæli esset in qualibet eius parte: sed est absurdum, quod una anima posset esse in tam vasto loco, quæ occupatur à Cælo, quia supremus Angelus non posset simul tantum spatij occupare.

Contra, quia si anima Cæli diceretur diuisibilis, aperte falsa est minor: sicut enim forma substantialis Cæli, imperfectior anima de facto, secundum omnes debet occupare illud spatium, cui anima similiter diuisibilis, id facere non posset: quod si anima Cæli diceretur indiuisibilis, etiam negari deberet minor, quia quandoquidē esset ordinata ad informationem tanti corporis, deberet etiam tantum locum occupare. Quod ad Angelum vero attinet, omnino incertum est quantum possit spatij tenere, & si

FFF z

Cælum
non est
animatū

non posset tantum quantum illa anima, non esset incommuniens, quia non esset ex natura sua ad hoc ordinatus.

25. *Probat secundum*, quia anima est actus corporis organici: Cælum non est tale corpus, neque enim habet varia organa, ergo.

Contra prima: quia quamvis definiatur à Philosopho anima esse actus corporis organici, propterea posset dici hoc fecisse, quia existimavit Cælum non esse animatos, & aliarum animarum experientiam non habuit: præter sub-lunarium, quæ omnes sunt actus talis corporis; oporteret autem hic probare quod bene definiuerit animam, quod sane facile fieri non potest, nisi probetur aliunde Cælum non esse animatos, aut si sint, nisi probetur, quod sint organizati. Vnde iuxta hoc supponendo minorem, negarent aduersarij maiorem, nec curarent auctoritatem Aristotelis magis in definitione animæ, quam in hac ipsa conclusione.

Contra secundo: quia negari posset minor, tantam enim organizationem posset habere Cælum quoad sensum nostrum, quantum habet caro nostra, quæ si informaretur anima ut posset diuinitus contingere, sentire posset absque organizatione alia.

Deinde Cæli posset habere organa diuersa, quamvis sensibus nostris non appareant propter distantiam nimiam.

Probatur tertium: quia cum proprium viuientium sit seipsa mouere, non indigerent Cæli Intelligentia assistente.

Contra: quia in primis non esset necessarium, quod cælum, si esset viuens vita vegetatiua tantum, posset mouere se localiter, nisi augendo se, & acquirendo nouas partes, ut patet: ergo ex hoc non sequeretur quod non animarentur anima vegetatiua.

Deinde motus ille circularis tam velox posset exigere Intelligentiam assistentem, posset enim fieri, quod virtus propria cæli ad illum non sufficeret.

Denique eatenus constat Angelos assistentes, quatenus constat cælos non esse animatos: ergo non debet probari ex assistentia Intelligentiarum inanimatio cælorum. Aliæ probationes eorumdem Authorum coincidunt cum iam examinandis.

Probatio
quod non
habent
animam
vegetati-
uam.

26. *Probatur quarto* ab iisdem, & aliis descendendo ad omnes species animarum in particulari: & primo, quod non habeant animam vegetatiuam, quia alias deberent se augere, & sic tanto tempore porrigerent se in latius locum, & quotidie excrementa defluerent.

Confirmatur: quia quæ possunt nutriri, & augeri, possunt corrumpi.

Hac probatio non sufficit; quia homines ipsi, qui habent sine dubio animam vegetatiuam, quando peruenerint ad debitum terminum non possunt se ulterius augere; Cæli autem ab initio receperunt debitum terminum.

Deinde, quamvis possent se augere, si applicaretur debita materia, de facto tamen ob defectum talis materiae non augerent se.

Præterea, quamvis augerent se de facto, non deberent excrementa vlla apparere, quia totam substantiam ex qua augerentur, possint in suam substantiam transmutare; & quia si eijcerent excrementa, possent euanescere antequam peruenirent ad cognitionem nostram.

Ad confirmationem, qui dicerent cælos esse animatos anima vegetatiua, posset concedere sequelam, imo multi de facto absolute id concedunt, de quo postea.

Præterea, quando augmentum fieret absque depredatione partium, & non in ordine ad restaurationem, ut posset in hoc casu dici contingere, non esset necesse, quod id, quod augmentari posset, posset corrumpi.

Mellior
probatio

27. *Mellior probatur* hoc de anima vegetatiua, quia inutilis esset cælo, præsertim si esset incorruptibilis: quia quandoquidem ab initio debebat recipere iustam suam magnitudinem nec postea aliquam partem deperdat, ad nihil prorsus deferuiet illi virtus nutritiua aut augmentatiua: quod si etiam esset corruptibilis, ac de facto corrumpetur, sufficeret ipsi virtus generatiua, qualis assignatur igni & aquæ, quæ virtus non arguit vegetatiuam animam.

Secundo quod non habeant animam sensitiuam probari

solet: quia sensatio indiget calore, qualem non habent cæli: deinde indiget organis particularibus.

Confirmatur: quia sensitiua supponit vegetatiuam; sed cæli non habent vegetatiuam; ergo nec sensitiuam.

Confirmatur secundo: quia omnes sensus alij fundantur in tactu, & tactus in temperie primarum qualitarum, qualem non habent cæli.

Confirmatur tertio, quia sensus sunt dati animatis à natura vel propter disciplinam, vel propter salutem: ad neutrum deferuiunt cælis: ergo non sunt ipsis dandi.

28. *Responderi facile* potest imprimis, non esse certum, quod omnis sensatio indigeat calore: deinde non est certum, quin cæli sint calidi, & habeant organa sufficientia ad tactum, quemadmodum habet caro.

Ad primam confirmationem respondeo non esse certum, quod omnis anima sensitiua sit etiam vegetatiua, aut præsupponat vegetatiuam: & quamvis in sublunaribus ita contingat; non propterea statim sequeretur, quod idem dicendum esset de cælestibus.

Ad secundam confirmationem responderetur non probari facile, an tactus omnis prærequirat talem temperiem, nec probatur sufficienter, quod talis temperies non sit etiam in cælo; nec inde sequeretur eius corruptibilitas; nec denique probatur sufficienter quod alij sensus omnes fundantur in tactu.

Ad tertiam confirmationem dico, sensus non solum ad illos fines datos animalibus, sed etiam ad delectationem, quam percipiunt ex sensibilibus gratis.

29. *Tertio probatur* de intellectu, quia res omnino materialis nequit intelligere: tales sunt cæli: ergo.

Confirmatur: alias essent capaces meriti, & demeriti, ac etiam visionis beatificæ, ad quam tamen soli Angeli, & homines sunt conditi.

Respondetur negando minorem: si enim constarent anima intellectiua, non essent omnino materiales, magis quam homines; & supponere, quod essent tales hic, est manifeste petere principium.

Ad confirmationem respondeo negando sequelam, quia non implicat creatura aliqua, quæ posset intelligere aliqua obiecta, quamvis non posset intelligere omnia, & quamvis non haberet voluntatem liberam; quod si tales dicerentur Cæli, manifestum est, quod neque deberent esse capaces meriti, ac demeriti, nec possent videre Deum.

Deinde quamvis possent videre Deum, non esset necessarium ut ad hoc eleuentur aut ordinarentur de facto: est enim gratia particularissima, quod ipsi homines, ac Angeli sint ad hoc eleuati.

Rursus quamvis essent capaces meriti ac demeriti, non tamen meriti respectu cæli, nisi ad hoc eleuentur aut ordinarentur.

Denique probandum esset cælos non posse videre Deum, ratione aliqua, quam non facile adducunt aduersarij.

Itaque probatio conclusionis consistit in autoritate potissimum, & quod non sit fundamentum vnde colligatur quod cæli sint animati vlla anima, & hoc est, quod intendit Scotus in 2. d. 14. qu. 1. dum ait, nulla euidenti ratione posse demonstrari, quod cæli non sint animati; vnde male eum propterea reprehendit Auerſa.

Obijciens: Cæli mouent se localiter ab intrinseco motu locali, etiam quando non sunt extra locum suum naturalem: ergo viuunt.

Probatur consequentia, quia quamvis aliquid, quod non viuunt, virtute intrinseca posset mouere se localiter, quando esset extra locum suum naturalem, ut patet in gravibus, & leuibus: tamen id non potest accidere, si non sint extra locum naturalem.

Respondeo negando antecedens: mouentur enim cæli ab Angelis assistentibus.

QVÆSTIO IV.

An Cælum sit corruptibile.

30. *SI* Cælum esset substantia physice simplex, hoc est, non composita ex materia prima, & forma substantiali, certum esset quod nulla ratione corrumpi posset, tam

Probatio
quod non
habent
animam
sensitiuam

Quod non
habeant
intellectum
animam

nec quidem ab ipso Deo, capiendū corruptionem pro destructione re, manente subiecto ipsius, hoc est, materia & quamvis possit si destrui, ut nihil eius maneat, sicut possunt Angeli, hoc tamen cōtinuare non posset virtute creaturæ vilius, sed sola Diuina, quæ ut sola potest creare, sola etiam annihilare potest. Quod si Cælum sit compositum ex materia, & forma, sicut in extra dubium est quod possit à Deo, & destrui taliter, & corrumpi, etiam relicto subiecto, & ex eo aliam substantiam generando, unde in ordine ad Diuinam potentiam esset corruptibile, etiam corruptiōne proprie dicta. Unde tota difficultas huius corruptiōne proprie dicta, in Cælum ex suppositione quod compositum sit materia, & forma sit corruptibile per aliquod agens naturæ, quod posset naturaliter ex Cælo alias substantias generare.

Prima sententia tenet, Cælum esse corruptibile ex natura sua in se, non secus ac alia corpora naturalia. Hinc tenent plurimi ex antiquis Philosophis, & fuisse Plato in *Tymæo*, & proque ea citant plurimos sanctos Patres *Romani*, & *Contra* *Augustinum*, eamque necessario teneant illi qui novas stellas in Cælis productas asserunt.

Secunda sententia est, esse quidam Cælum corruptibile ex natura sua, sed non posse corrumpi ab agente actu alio. Hanc tenent *Voluntarius disputans de opere sex dierum*, & ad eam reuocari possent SS. P. tres, qui pro præcedenti citantur.

Tertia deique sententia est, Cælum esse ex natura intrinseca incorruptibile, tam ab agente naturali, quam etiam à Deo, quod nunc ad potentiam ordinariam, licet quædam potentia absolute mirabilis corrumpi possent. Hæc est communis sententia Peripateticorum, & Theologorum citatorum apud prædictos autores eamque videntur tenere ex Patribus *Augustinus de Diuinitatibus nominibus* cap. 4. *Augustinus* 14. de ciuit. 24. *Hieronimus in Isaiam* c. 51. D. *Gregorius* 17. mor. cap. 5.

CONCLUSIO I.

31 Cæli possent esse incorruptibiles ex natura sua intrinseca, siue constarent materia eiusdem speciei cum sublunari, siue diuersa. Hæc est contra eos autores qui putant materiam primam Cæli esse diuersam speciei à sublunari,ideo enim id asserunt, quia putant aliam non posse deesse incorruptibilitatem.

Probatur conclusio quoad utramque partem breuiter, sed efficaciter, quia non obstante compositione ipsius ex quacumque materia possit habere aliquas qualitates conseruatiuas, quæ non haberet contrarias qualitates, neque enim in hoc est vlla per se repugnantia: sed si haberet, non posset corrumpi naturaliter, & hoc ob naturam suam intrinsecam, ergo esse posset incorruptibile ex natura sua non obstante compositione eius ex quacumque materia, si eadem, siue diuersa speciei cum sublunariibus. Probatur minor, quia agentia naturalia non possunt corrumpere substantias de facto, nisi prius destruunt qualitates conseruatiuas, aut nisi reperiunt illas destruendas, nec possunt destruere illas nisi introducendo formas contrarias: ergo si qualitates conseruatiuæ alius compositi non haberent qualitates contrarias, non possent illa composita corrumpi, & hoc ob naturam intrinsecam illius compositi exigentis qualitates non habentes vllas alias contrarias sibi.

32 Confirmatur: quia ideo substantiæ sublunares possunt corrumpi ex natura sua, quia exigunt ex natura sua qualitates habentes qualitates contrarias: ergo quod non exiget qualitates contrarias non esset ex natura sua corruptibile.

Confirmatur secundo: si non obstante quod constarent materia diuersæ speciei exigent ex natura sua qualitates conseruatiuas habentes contrarias qualitates, adhuc esset ex natura sua corruptibilis, quia possent recipere tantum contrariarum qualitatum, ut non manerent qualitates propriæ conseruatiuæ in gradu requisito: nulla autem substantia potest naturaliter conseruari absque qualitatibus conseruatiuis in gradu necessario: ergo quæuis constaret materia eiusdem speciei cum sublunari, adhuc esset incorruptibile ex natura sua, modo exigeret ex natura sua

qualitates conseruatiuas non habentes vllas qualitates sibi contrarias: Nec sane ad hoc facit quod compositi materia sit huius aut illius speciei, nisi quatenus ex hoc sequatur, quod exigeret tales, vel tales qualitates, quæ non haberent contrarias, quod tamen non videtur posse competere compositioni ex ratione materiæ, sed ex ratione forme.

33 Obicitur primo: materia prima sublunaris est radix corruptionis ob appetitum, quem habet ad omnes formas, ergo quicquid includit illam, debet esse corruptibile ex natura sua, & consequenter, si Cælum esset ex ea compositum, non posset esse incorruptibile.

Respondetur primo, absolute negando consequentiam quia ad hoc, ut dicatur aliquid corruptibile simpliciter, non sufficit, quod includat radicem corruptionis, sed requiritur ulterius, quod ex natura sua non habeat impedimentum aliquod corruptionis, quod habere posset Cælum, quamuis includeret materiam primam, quæ esset radix corruptionis.

Respondetur secundo distinguendo maiorem: materia prima est sola radix corruptio is rei, nego: radix partialis, concedo antecedens, & nego consequentiam, quia non sufficit, ut aliquid dicatur corruptibile, quod habeat causam partialem corruptibilitatis, sed debet habere totalem. Itaque corruptibilitas compositorum oritur, & ex eo, quod habeant materiam, quæ possit informari alia forma, & ex eo, quod habeant formas, quæ exigunt dispositiones, quæ destrui possunt naturaliter, unde si esset aliquod compositum, quod non haberet materiam primam, aut si haberet illam, non haberet formas exigentes dispositiones, quæ auferri possent naturaliter: illud non esset ex natura sua corruptibile, & hinc ostenditur, ut quorum dispositiones difficilius destrui possunt, ea minus facile possint corrumpi.

Ad id ad hoc appetitum ac inclinationem materiæ primæ ad alias formas nullo modo requiri ad corruptionem, quicquid dicatur communiter: nam quamuis non haberet talem appetitum, sed posset tamen motu, siue neutro siue violento, moueri ad alias formas: profecto constanter ipsa posset corrumpi, non minus quam potest corrumpi aqua frigida, ut frigida, per mutationem violentam ad eam calidam.

34 Obicitur secundo si Cælum constaret materia prima eiusdem speciei cum sublunari, constaret etiam quantitate eiusdem speciei, & consequenter posset calefieri, ac frigi, ac recipere omnes dispositiones ad formas tam Elementorum quam mixtorum: ergo ex natura sua esset corruptibile, quod enim potest recipere dispositiones ad aliquam formam in gradu requisito, potest eius materia recipere illam formam, & consequenter ipsummet totum potest corrumpi.

Respondetur primo, quamuis poneretur habere materiam diuersæ speciei, adhuc non esse verisimile, quin quantitas cæli sit eiusdem rationis cum quantitate sublunari, unde hæc difficultas equè applicari potest contra incorruptibilitatem cæli, quamuis diceretur constare materia diuersæ rationis.

Respondetur secundo, in modo iudicio non posse negari quin Cælum ex suppositione, quod habeat quantitatem, possit recipere etiam alias qualitates primas, & quidem de facto recipiat calorem & sit formaliter calidum: cum enim qualitas sit subiectum capax causarum, & Sol sit causa sufficiens productiua caloris, & applicentur sufficienter quantitates calorum tam superiorum quam inferiorum, nec possit assignari vllum impedimentum, cum nihil possit impedire productionem forme in aliquo subiecto capaci, quando applicatur causa totalis effectiua, præter formam incompatibilem cum forma illa introducenda, nulla autem sit forma incompatibilis cum calore, præter frigus quale non potest reperiri in Cælo, nisi calor in illo possit reperiri, sequitur Cælum calefieri.

35 Itaque respondetur concedendo antecedens & negando consequentiam, & distinguendo probationem eius: quod potest recipere tales dispositiones modo per eas destruantur dispositiones propriæ conseruatiuæ eius concedo.

si non destruantur, nego consequentiam. Ex suppositione autem, quod cælum esset incorruptibile ex natura sua, haberet qualitates conservatiuas, quæ non possent destrui per illas alias dispositiones ad quascunque alias formas, & consequenter quamuis introducerentur, non deberet corrumpi: cuius ratio esse potest optima, quod non deberet potius agens productiuum istarum dispositionum habere virtutem productiuam formæ, ad quam disponent, quam agens conservatiuum aliarum dispositionum conservatiuum alterius formæ, habere virtutem conservatiuam illius alterius formæ; Imo potius deberet alterum agens conservare priorem formam, quia melior est conditio possidentis ceteris paribus. Ex quo patet non esse inconueniens, quod dentur in eodem subiecto dispositiones diuersæ ad duas formas incompatibiles simul & semel quando ipsæ met dispositiones non sunt contrariæ, nec incompatibiles.

Hinc patet quomodo optime posset ostendi, quæ ratione cælum haberet esse incorruptibile de facto ex natura sua intrinseca in ordine ad quancunque causam naturaliter agentem, & in ordine ad ipsum Deum etiam quantum agit secundum potentiam ordinariam, modo constaret de facto, quod esset incorruptibile: & sane melius hoc modo ostenderetur, quam recurrendo ad vniõnem indissolubilem; neque enim vniõ habet esse indissolubilis naturaliter, nisi quatenus naturaliter nõ potest introduci forma incompatibilis cum forma vnita in subiecto istius formæ, vt patet: non potest autem prouenire ab vniõne formaliter quod alia causa non posset producere talem formam, sed ex eo, quod non detur talis forma incompatibilis, aut quod nulla causa possit ipsam producere, aut quod subiectum non sit capax ipsius: ergo ad aliquod ex his principiis recurrendum est potius quam ad illam vniõnem.

CONCLUSIO II.

36. *Quamuis cælum corrumpatur in die Iudicii aut postea, & hoc etiam mediante actione ignis, non sequitur inde, quod cælum esset ex natura sua corruptibile.* Hæc est contra omnes Authores, qui tenent primam & secundam sententiam ex eo, quod Scriptura, ac Patres videantur dicere cælos esse corrumptos de facto.

Probatur conclusio: quia illa corruptio posset fieri à Deo miraculose, sicut fieret corruptio eorum facta hodierno die.

Confirmatur: quia ex eo, quod habetur in Scriptura Demones, & animas damnatorum comburi, ac torqueri ab igne, non sequitur, quod aut Angeli aut animæ sint ex natura sua combustibiles ab igne aut etiam receptui caloris aut vllius qualitatis materialis ab igne producibilis: nec sequitur, quod ignis sit ex natura sua combustus eorum, omnes enim fatentur, aut eos nulla ratione pati posse physice ab igne, vt tenent Scotistæ; aut si possint ab eo physice pati, nõ tamē virtute naturalis ignis, sed propter eleuationem aliquam supernaturalem eius: ergo quamuis habeatur in Scriptura, quod Cælum sit corrumptum aliquando, non sequitur inde quod sit corrumptum ex natura sua, aut quod possit aliquod agens creatum aut etiam increatum secundum potentiam ordinariam ipsum corrumpere.

Confirmatur secundo, quia id quod fit magis ordinarie, & sæpius, potius deberet dici fieri naturaliter & secundum potentiam ordinariam, quam quod fit semel tantum: sed combustio damnatorum fit singulis diebus, & corruptio illa, si fiet, non fiet vnquam nisi semel tantum: ergo si illa nõ dicatur fieri naturaliter, nec hæc etiam debet dici fieri naturaliter, nisi id constet ex alio capite, quam ex eo quod aliquando constet esse futura.

Confirmatur tertio, habetur in Scriptura futuram resurrectionem mortuorum, homines virosos intuitus, & beatificæ Deum; tamen non inde sequitur alterutrum ex his futurum naturaliter: ergo ex eo, quod diceretur cælos corrumptos, non sequitur id futurum naturaliter.

Probatur secundo: mutatio alicuius rei facta in vno instanti aut tempore, in quo non est dispositio aliqua noua

ad illam, aut applicatio vllarum causarum naturalium, quæ ante non fuit, quando non erat illa mutatio, non debet conferri naturalis, sed supernaturalis ac extraordinaria: aut si sit naturalis, debet conferri supernaturali, quod ante nõ fuisset: sed non est verisimile vllam dispositionem aut applicationem causarum naturalium futuram in, aut post diem Iudicii, quæ exigeret corruptionem Cælorum physice, quæ dispositio aut applicatio non fuit antecesserit aliquando in decursu totius anni, quo præcesserit à condito mundo: ergo non est dicendum, quod illa corruptio oriatur tum naturaliter, aut ex natura Cælorum, aut ex adiuitate causarum secundarum, aut ex concursu ordinario physico Dei, quem præstare debet secundum legem ordinariam iuxta exigentiam causarum secundarum; aut si id dicatur, debet dici, quod miraculum sit, non præcessisse eam corruptionem antecesserit.

Confirmatur: inde colligi potest miraculum esse, quod ignis applicatus non comburat stupam dispositam, quia petit ex natura sua talem concursum; & inde hoc colligi potest, quia semper solet comburere sic applicatus, nisi in casu aliquo rarissimo: & inde colligi potest, quod annihilatio Angeli esset miraculosa si fieret hodie, quia si conaturaliter fieret, deberet fieri ante, cum nõ sit maior ratio, cur fieret hodie quam ante: ergo quandoquidem Cælum ex natura sua petat conservari vsque ad diem Iudicii, & non negetur ipsi concursus conservatiuus, nisi semel tantum; nec maior ratio sit ex natura physica sua, aut aliarum rerum, cur tum potius quam ante corrumpi deberet, sequitur quod corruptio tum futura sit miraculosa, & consequenter ex ea non debet colligi, quod Cælum sit ab intrinseco corruptibile naturaliter, aut etiam ab intrinseco.

Hinc manifeste patet, male colligere dictos authores, contra quos est conclusio, corruptibilitatem naturalem, siue intrinsecam Cælorum, ex eo quod Scriptura, ac Patres dicant eos aliquando corrumptos ac conflatos. Patet etiam male alios authores negare Cælos corrumptos de facto, ex eo quod inde sequeretur Cælos esse ex natura sua corruptibiles naturaliter, quia quamuis corrumperentur aliquando, posset id contingere miraculose. Et sane id congruentius diceretur, quam quod fieret naturaliter si non esset à iudicio principium vnde alterutrum colligeretur, quam ipsa actualis corruptio aliquando futura.

CONCLUSIO III.

38. *Cælum secundum se totum est naturaliter incorruptibile sic, vt supposita dispositione rerum, quæ est de facto, non possit naturaliter contingere, vt secundum se totum corrumpatur.* Hanc credo debere esse communem omnium, & propter eos, qui dicunt, quod aliquando naturaliter corrumpetur.

Probatur autem manifeste: quia non possunt vllæ causæ ex his, quæ de facto productæ sunt applicari Cælo sic, vt possent ipsum totum corrumpere; neque enim possunt, manente hac rerum dispositione, applicari alio modo, quam de facto aliquando applicatæ sunt: ergo cum de facto non potuerint corrumpere vllam notabilem partem Cælorum decursu totius mille annorum, non potest fieri vt vnquam sint applicandæ sic, vt possint totum corrumpere.

Confirmatur: quia de facto nec terra ipsa, nec aqua, nec mixta omnia possunt naturaliter quoad se totum corrumpi: ergo multo minus potest Cælum secundum se totum naturaliter corrumpi.

CONCLUSIO IV.

Probabilius est de facto Cælum non posse corrumpi quoad vllam etiam partem sui: sed inde tamen præcise non sequitur quin quantum est ex natura sua sit corruptibile, & se de facto dentur aliqua causæ secundæ, quæ possent ipsum quoad aliquas partes corrumpere. Hæc quoad primam partem est communissima inter eos, qui absolute cælos incorruptibiles vocant, & speciatim est contra eos authores qui dicunt de facto factas fuisse corruptiones in cælo quos authores sequitur expresse Camerarius qu. 24. m. 5.

Secunda

Male a
scitur
in corru
pibilem
cælum
ex
vniõne
indissol
ubili.

Quamuis
cælum
corrum
patur
in die I
udicii p
actione
ignis,
posset
esse ex
natura
sua incor
ruptibi
le.

Cælum
candū
se totum
est natu
raliter
corrupti
bile.

Probabi
lus Cæ
lum non
posset
de fa
cto cor
rumpi.

Secunda pars est contra multos ex ijs, qui tenent primam partem, & ex eo, quod de facto non fuit facta tota corruptio vilius partis cæli, colligunt illud ex natura sua esse incorruptibile, & ex defectu virtutis naturalis, quæ possit ipsum quoddam villam partem destruere.

39. Probatur prima pars: si posset de facto corrupti naturaliter per causas secundas vllas, posset de facto applicari talis causa: si posset naturaliter applicari, verisimile aut potius certum est quod tot annorum decursu aliquando applicarentur: ergo si posset applicari aliquando, tunc a plicare, & eque enim apparet quomodo vlla causa naturaliter de nouo applicari possint ad corruptionem cæli, quæ aliquando non sint applicata: et non sunt hactenus applicatae tales causæ: ergo non possunt naturaliter applicari. Probatur subsumptum: quia alias de facto essent corruptiones factæ in cælo: quod est falsum, tum quia nulla profus experientia habetur quod sint factæ tales corruptiones, sed potius quod nullo ad experientiam & rationem apparet contrarium, ut patet ex solutione experientiarum, & rationum, quibus mouentur aduersarij: tum etiam, quia communis sententia Patrum, Theologorum & Peripateticorum tenet oppositum.

Probatur alij hanc primam partem: quia si posset destrui de facto destrueretur, quoad aliquas partes cæli Luna per elementum ignis sibi contiguum, imo quoad multas & notabiles partes: quod est contra experientiam.

Hæc probatio non valet, non solum, quia incertum est, an elementum ignis sit in concavo Lunæ de quo suo loco; sed etiam, quia quauis esset, adhuc posset contingere quod non posset destrui cæli sicut nec potest destrui cineres, & sicut non destruit aer in sibi vicinū, quod ad vllam notabilem partem, & hoc vel ex eo, quod non possit destrui re qualitates communes naturales cæli, licet alia agētia possint si applicata fuissent: vel ex eo, quod sit validior in eo loco, ac parum potius operetur actius, & quod cælum possit facile eius actiuitati resistere.

40. Probatur secunda pars: quia posset esse incorruptibile de facto ex eo, quod de facto non posset applicari illi aliqua causa, quæ alias esset corruptiua ipsius si applicaretur: ergo ex eo, quod de facto non posset corrupti non sequitur quod ex se sit incorruptibile, aut quod non sit aliqua causa, quæ posset corrumpere, si esset applicata.

Confirmatur: quia illa pars terre, quæ est vicina centro terre, non potest corrupti de facto ex eo, quod de facto non possit applicari naturaliter causa corruptiua, quāvis illa pars ex se sit eiuſdem rationis ac partes alie terre, quæ corruptuntur, atque adeo ex se posset corrupti, & quauis detur causa corruptiua ipsius, si applicaretur: ergo ex eo, quod de facto cælum non possit corrupti quoad vllam partem, non sequitur quin ex natura sua sit corruptibile.

41. Obiicitur prima: Virtus finita nequit persistere in infinito tempore: sed virtus cælorum est finita: ergo nequit persistere in infinito tempore, & consequenter debet esse ex natura sua aliquando corruptibile.

Hæc argumentum potest proponi etiam contra præcedentem conclusionem, & si valeret probaret Angelum ac animas rationales posset naturaliter annihilari, quia naturaliter nequirent sepe persistere: unde nego antecedens: quia enim ratione potest persistere duobus diebus, posset infinitis, & debet naturaliter nisi sit aliqua ratio disparitatis, cur tot diebus conseruetur potius, quā tot alijs.

Obiicitur secundo, quod contrarias subit motiones, si agitur ac labatur; si herget cælestes contrarias subeunt motiones, si mouentur enim ab Oriente ad Occidentem, & e converso.

Respondetur negando maiorem nisi ex illis contrarijs mutationibus sequatur, quod perdant dispositiones conseruatiuas.

42. Obiicitur tertio, & est fundamentum potissimum oppositæ sententiæ: de facto visæ sunt mutationes substantiales in cælo, quæ saluari non possunt absque corruptione aliquarum partium cæli: visæ enim sunt in ipso nouæ stellæ, tum olim tempore Hypparchi; tum nostra ætate anno 1571. & anno 1600. ac 1604. quin & S. August. ex Varrone refert stellam Veneris mutasse colorem, magnitudinem, & cursum.

Respondetur communiter, negando antecedens cum sua probatione: ad illas aut experientias dicunt aliqui illas non fuisse veras stellæ, sed cometas productos infra cælum Lunæ.

Sed contra, quia Stella visæ anno 1572. in signo Cassiopeæ semper tenuit eundem situm, ac distantiam cū stellis fixis in remotissimis mundi partibus, quod nunquam recidit Cometa. Deinde, quia ratione per sua instrumenta Astrologi cognoscunt villam stellam esse alia altitrem, cognouerunt illam stellam supra Lunam fuisse, unde non potest dici, quod fuerit infra Lunam.

Alij dicunt illam stellam visam in Cassiopea (& idem de reliquis dicendum) non fuisse nouam, sed antiquam, quæ tamen non poterat ante videri propter paruitatem, potuisse vero tum propter ingentem expirationem terrestrium copiam, quæ viguit eo tempore.

Contra, quia præterquam quod gratis asseritur tantam multitudinem expirationum fuisse tum, quæ nunquam ante fuit nec postea: & quod non possit dari vlla causa naturalis, unde id oriri posset: adhuc quia ratione posset de ferui, ut videretur illa stella, quæ ante non poterat videri eiuſdem tanta claritate, debet etiam deservire, ut alie stellæ clarescere & magne viderentur: at hoc est falsum, ergo & illud.

43. Respondetur ergo aliter primo negando antecedens cum sua probatione, & dicendo, quod illæ stellæ potuerint produci à Deo in cælo sine destructione vilius partis ipsius, ponendo scilicet illas penetratiue in aliqua parte ipsius. *Deinde* posset fieri quod non fuit tū vlla substantia producta à Deo, sed quod produxerit tantū lucis in aliqua parte Cæli, quantum sufficeret, ut appareat et instar stellæ.

Respondetur secundo distinguendo antecedens: quæ non possent fieri absque corruptione aliquarum cæli partium, quæ si retnaturaliter, nego antecedens; quæ fieret naturaliter aut supernaturaliter, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia ex eo, quod corrupteretur cælum quoad aliquas partes de facto supernaturaliter & miraculose, non sequitur quod posset corrupti naturaliter, quoad vllam partem, ut est euident.

Deinde iuxta has duas responsiones, recurrendum esset ad Deum, tanquam ad authorem extradiuinum & miraculo viliarum stellarum; sed hoc non est Philosophicum, quoties potest aliter absque inconuenienti, quomodo produci possint naturaliter: potest aut assignari absque inconuenienti, quomodo fieret naturaliter, si dicatur cælum esse corruptibile, quoad aliquas partes: ergo non sunt bonæ responsiones.

44. Respondetur concedendo maiorem, quemadmodum recurritur ad ipsam, nunquam ad causam illius stellæ quæ Magos perduxit ad Præseppe, in quo Christus natus est: nego autem minorem pro secunda parte; quia quamuis cælum esset naturaliter corruptibile, secundum aliquas partes, non apparet quomodo naturaliter illæ stellæ producerentur in ipso: neque enim excogitari potest aliqua applicatio particularis causarum illarum, quæ fieret tum, & conseruaretur tanto tempore, quanto durauit illa stella, & nunquam ante, nec post facta fuit: & sane uto ipsæ Cometas generatos sub Luna in aere corruptibili, non produci naturaliter, ob eandem rationem, saltim sepe.

Confirmatur huc, quia Cometa huiusmodi semper portant aliquos effectus futuros: ergo non potest iporum productio bene refundi in causas secundas, quæ ignorant futurum, in talium effectuum, unde sine dubio melius ad Deum ipsum recurritur, quam ad eorum authorem. & ita tenent Conimbricenses, Ruinus, Arriaga, & alij.

CONCLUSIO VLTIMA.

45. Probabilius est calos esse ex natura sua quoad omnem partem incorruptibiles naturaliter. Hæc est communior & probatur: tum quia ad pulchritudinem maiorem vniuersi spectat sine dubio, quod sint in ipso corpora incorruptibilia naturaliter: tum quia nihil arguit oppositū, tum denique, quia id confirmius est sanctis Patribus citatis præter sententiam, quibus in hoc non aduersatur alij Patres citati pro prima sententia. Nam quamuis dicat Calos corruptendos, non inde sequitur eos velle, quod naturaliter

Cometa
non pro
ducitur
naturaliter.

Probabit
lucis esse
ex natura
sua incorruptibiles.

naturaliter corruptibiles: imo si qui ex illis dicunt, quod sint ex natura sua corruptibiles, possunt commodè exponi in eo sensu, ut velint tantum, quod sint ex natura sua corruptibiles, quatenus non repugnat ipsis ex natura sua corruptantur: non vero ut velint quod sint ex natura sua corruptibiles sic, ut possint quantum attinet ad naturam suam, per actionem vltius causæ naturalis naturaliter agentis corrumpi.

46 *Quæres*, an de facto cælum aliquando corrumpetur.

Respondet, quandoquidem plures sancti Patres teneant partem affirmatiuam, id est scilicet qui citati sunt pro prima sententia supra posita, & alij priores teneant negatiuam, & res ipsa sit dependens à voluntate Dei, non vero à ratione naturali, difficile esse asserere ab olute alterutra parte, ac propterea consultius esse utramque pro probabilibus, aut incerta habere. Et sane utraque pars habet fundamentum magnam in Scripturam imprimis pars affirmatiua colligi posse videtur ex 2. Petri cap. vlt. vbi habetur: *ali autem qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt igni reseruari in diem Iudicii*: & postea *Adveniet autem dies Domini, ut sit, in quo Cæli magno impetu transierint Elementa vero calore solvantur, terra autem, & que in ipsa sunt opera exurentur*: & postea: *Cum igitur hæc omnia dissoluenda sunt, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus & pietatibus expectantes & properantes in adventum dei Domini per quem Cæli ardentes solvantur, & Elementa ignis ardore telescent, novus vero Cælos & novam terram secundum promissa ipsius expectamus*. Cum ergo dicat omnia, de quibus ante mentionem fecerat, dissoluenda, mentionem autem antea fecerit Cælorum, & cum expresse dicat, quod cæli ardentes solvantur, & cælos novos dando eorum loco, videtur colligi corruptio cæli; nec hæc dissolutio, nisi satis violenter potest intelligi de dissolutione aliqua, quæ fieret per transmutationem aliquam accidentalem, quatenus scilicet cæli & elementa tum ornarentur melioribus accidentibus; ex hoc enim non nisi impropiissime dicerentur dissolui. Neque etiam nisi satis violenter potest per cælum intelligi aerem, quia aperte contraponitur cælum elementis, tum quia licet aer vocetur cælum, ut in illo loco volucres cæli, tamen non solet vocari cæli numero pluri.

Altera etiam pars fundatur in Scriptura, ut patet ex locis, quibus supra probauimus perpetuitatem mundi.

QVÆSTIO V.

An Cæli sint fluidi, vel solidi.

47 *Sensus* questionis est, an cæli sint talis naturæ, ut per seos alia corpora transire possint absque penetratione, sicut per aquam transeunt pisces & aues per aerem, aut vero sint ita solidi & duri, ut lapides, ferrum, similiaque, per quæ tali modo alia corpora transire non possint: si primum dicatur, erunt fluidi; si secundum, solidi.

Prima opinio est, cælum quoad illam etiam partem, quæ stellatum est stellis fixis, hoc est ipsæ, quæ semper in eundem ordinem seruant, esse fluidum. Hanc tenere multi antiqui Philosophi teste *Aristotele 2. de celo*, quos sequitur *Cambrarius q. 24.*

Secunda sententia est cælum stellatum esse solidum, reliquos vero inferiores esse liquidos. Hanc tenent cum aliquot antiquis nonnulli iuniores.

Tertia sententia est, cælum esse mediæ naturæ aliquid fluiditatis participans. Hanc videtur tenere *D. Bonavent. in 2. d. 12.*

Quarta sententia, eaque communissima est, cælos omnes esse solidos.

Antequam resoluitur hæc difficultas, aduertendum est soliditatem, aut liquiditatem cæli nihil protus inuare aut impedire incorruptibilitatem, posset enim esse incorruptibile, siue fluidum esset, siue solidum, & posset esse corruptibile, non obstante fluiditate aut soliditate.

CONCLUSIO I.

48 *Nulla ratione aut autoritate Scripturæ, aut Patrum convincitur Cælum esse solidum, aut fluidum, aut partim solidum, ac partim fluidum.* Hæc re ipsa fortassis est communis: quamvis enim plures authores absolute dicant Cælos esse solidos, & plures alij fluidos, & aliqui,

partim fluidos, partim solidos; tamen non reperio vllum d'cere, quod id certo constet siue ratione, siue autoritate, quæ quis non posset negare absque vlla mala nota. *Probat*ur solvendo rationes omnes ac autoritates, quæ pro quolibet parte adduci solent.

Argumenta pro soliditate solvuntur.

49 *Prima autoritas*, quæ adducitur pro soliditate est, quod Cælum vocetur in Scriptura Firmamentum, & mentio fit de tota illa parte, in qua stellæ omnes tam fixæ, quæ errantes reperiuntur: nam in firmamento dicuntur Sol, & Luna, ac Stellæ posite esse: sed hoc nomen Firmamentum soliditatem denotat: ergo.

Confirmatur ex iob 37. *Tu forsitan fabricatus es Cælos qui solidissimi quasi æs fusi sunt.*

Confirmatur secundo, qui ad Hebræos 4. Christus dicitur Cælos penetrasse: quod non esset necessarium, si essent fluidi.

Respondetur facile primo hinc non sequi, quin partes Cæli, per quæ mouentur astræ, sint fluidæ, quia adhuc, hoc non obstante, Cæli possent dici simpliciter solidi, quia longe maior pars eorum esset solida.

Confirmatur hoc: qui per firmamentum secundum *Aneriam*, qui vititur hac probatione non solum intelligitur Cæli, sed etiam inter aerem est fluidus: ergo non est necessarium, ut firmamentum quoad omnem partem sit solidum, prout de solido hic arguimus.

Respondet secundo negando consequentiam, quia nomen Firmamenti non necessario significat soliditatem oppositam fluiditati, sed posset optime significare firmitatem, & perseverantiam in eadem dispositione absque alteratione aliqua corruptiva: hoc autem posset competere Cælo, quamvis esset substantia fluida.

Ad confirmationem respondet similiter Cælum posse vocari solidissimum, quasi æs fustum, propter stabilitatem incorruptibilem, continuationem, expansionem: quas tamen conditiones posset habere quamvis esset fluidum: ergo non sequitur ex illo quod Cæli sint solidi in sensu presenti. Deinde verba illa sunt verba *Helii* amici *Iob*, cui non constat altitudo Spiritum sanctum in omnibus, quæ locutus est sic, ut non posset errare.

Cambrarius addit sequenti capite, ipsum à Deo increpatum tanquam inuoluen em sententias sermonibus imperitis. *Quis es*, inquit Deus, *ille inuolvens sententias sermonibus imperitis*: quod si verum esset, perfectio locus hic non deberet villatione virgari: sed omnino videatur potius argui eo loci *Iob* quam *Helii*, ipsi enim loquuntur, & ipse respondet.

Ad secundam confirmationem respondet, Christum potuisse Cælos penetrare, quamvis essent fluidi, etiam penetratione proprie dicta, & sic citius peruenitur ad Cælum extrinsecum, quam alias potuisset transeundo abque penetratione propter resistentiam corporis fluidi.

Deinde quando dicitur penetrasse, non est necesse, ut id intelligatur de penetratione proprie dicta, sed de tali, per quam transiret Cælos: quod sensu ferrum dicitur penetrare lignum, & milites dicuntur penetrare interiora aliquius regni. Sic autem intellecta penetratione, locus hic non est ad propositum.

50 *Probat*ur eadem soliditas ratione, quæ si cælum esset fluidum, non tenerent astræ fixæ inter se semper eandem distantiam, nec errantia tam uniformem ordinem in suo motu tam quoad se, quam quoad astræ fixas: non enim apparet quomodo in corpore fluido, in quo facile posset vel eleuari vel deprimi, tam uniformis motus tanto tempore durare posset.

Quod si dicatur hoc fieri per assistentiam Angelicam.

Contra, quia quamvis septem Planetarum motum ascriber possemus Angelis assistentibus, tamen omnino videtur distantiam illam immutabilem, quæ seruatur inter tantam multitudinem syderum non errantium, non posse commode Angelis attribui, nisi multiplicentur plures Angeli, qui valde attendant ad eas conseruandas semper eo ordine, dum vel Cælum fluidum, in quo sint mouetur simul cum illis, vel illæ ipsæ moueantur in Cælo.

Deinde, difficile valde apparet quomodo Angelus deferret per spatium circulare tam ingens in corpore fluido Planetarum.

Quamuis
Cælum
esset fluidum
posset esse
corruptibile.

Non tamen
stat certo
esse fluidum
dicitur, aut
etiam solidum.

Prima
necessario
pro solidi-
tate
cæli.

Planetam motu tam regulari ac recto, & id omnino ingentem videtur exigere attentionem.

51 *Respondetur* hanc probationem non virgere eos qui dicunt Cælum esse totum ex solidum quoad illam partem, in qua sunt stellæ fixæ, & etiam quoad reliquas partes præter Canales illos, in quibus mouerentur Planetæ; si enim hi canales essent repleti corpore fluido, facile motus illi Planetarum esse possent uniformes, nec Cælum totum quoad omnes partes esset solidum.

Deinde, quidquid sit, an possit motus tam uniformis fieri per corpus fluidum tam ingens virtute creata, certe in creatura Dei virtute fieri posse nemo dubitat; unde ergo constat certo quod non moueantur ab ipso Deo immediate stellæ per Cælum? *Rursus* quamvis difficile sit ut ministerio Angelico motus ille ita gubernaretur per corpus fluidum, tamen non constat aliquo argumento certo, quin ita fieri possit.

Argumenta pro fluiditate solvuntur.

52 *Iam* veniamus ad argumenta probantia Cælos esse fluidos. Primum est ex autoritate Patrum, qui videtur dicere Cælos non moueri, sed astra, & hæc in Cælis non esse fixa, sed posita ita *Iustinus Martyr*, *Eusebius Emysenus*, *Gregorius Nyssenus*, *Chrysostomus*, & alij quos citat *Camerarius*, & *Arriaga*: sed hoc non esset verum, si Cæli essent solidi; ergo sunt fluidi.

Respondetur negando minorem, possent enim astra in Cælis solidis immotis moueri, modo in illis reperirentur canales, qui vel vacui essent vel pleni substantia aliqua fluida, & si i a mouerentur non essent fixa in Cælis: sed non est adeo certum, quin possint in Cælo dari canales alterutro ex his modis.

Deinde sic possent moueri, & non esse fixa in Cælis, si penetrarent Cælos, nec adeo certum est quin penetrare possint ipsos, siue ex natura sua, siue ex dispositione Diuina ad bonum vniuersi.

Probatum secundo: non possunt commodè cum soliditate Cælorum explicari omnes mutationes, quæ cernuntur in motibus Planetarum, qui nunc vicinissimi sunt nobis, ac remotius se habent: ad inuicem, nunc propius ad terram, nunc à terra altius apparent.

Respondetur negando sequelam, quia possent saluari per canales, in quibus essent, vel non essent corpora fluida, vel per penetrationem, ut paulo ante dixi.

Probatum iam quod sint partim solidi, partim fluidi; quia alias non possent saluari commodè motus Planetarum absque multiplicatione magna Cælorum, aut vacuo, aut penetratione: sed nec illa multiplicatio nec vacuum nec penetratio admitti debet: ergo dicendum est Cælos esse partim solidos, partim fluidos.

Respondetur negando minorem quantum ad hoc quod non constet certo, quin minor sit falsa quoad quamcumque partem eius.

CONCLUSIO II.

53 *Probabilius est* Cælos non esse totaliter liquidos, etiam quoad illam partem, in qua sunt Planetæ. Hæc est expresse contra *Camerarium*, & *Arriagam*.

Probatum: Probabilius est Deum non mouere immediate Planetas, sed adhuc adhibere ministerium Angelicū, nisi astra ex natura sua habeant virtutem mouendi se: sed si astra, siue à se, siue ab Angelis moueantur, est omnino valde difficile quomodo possint moueri tam uniformiter per corpus fluidum: ergo si potest excogitari alius modus facilior, ille modus probabilior censendus est: sed facilius moueri possunt cum ila uniformitate, si Cæli dicantur aut totali ex solidi ac multiplicati, aut quoad partem solidi, ac quoad partem fluidi: ergo probabilius est quod non sint totaliter fluidi, etiam quoad partem correspondentem omnibus Planetis.

54 *Obiicitur* pro *Camerario* loca Patrum asserentium stellæ non esse fixas in Cælo: sed essent, si Cæli non essent fluidi, neque enim alias possent moueri per Cælum, saltem Cælis immotis.

Respondetur negando minorem, quia possent moueri per canales aut vacuos, aut plenos corpore fluido, aut penetrando Cælos.

Dices non esse probabile quod astra possint penetrare Cælum, nec etiam quod detur in Cælo vacuum: ergo.

Respondetur, si non sit id probabile, tum dicendum quod astra moueantur per canales repletos corpore fluido, unde nego consequentiam. An autem id sit probabile necne, postea dicam.

Obiicitur pro *Arriaga*. Si Cælum Planetarum non esset liquidum, quoties moueretur quilibet Planeta, deberet ingens machina totius Cæli, in quo esset, moueri: sed hoc videtur inconueniens: ergo non est dicendum.

Respondetur negando sequelam, quia posset in ipso moueri Planeta per loca siue vacua, siue repleta corpore fluido, siue per penetrationem.

Respondetur secundo negando minorem, de quo postea iterum numero 63.

CONCLUSIO III.

54 *Probabilius est* Cælum esse totaliter solidum, quoad omnes partes. Hæc est communissima sententia, eamque supponit *Dōctor* in 2. d. 14. q. 4. in cuius commentario magnam partem doctrinæ huius ante tradidi. Est utem contra *Camerarium*, & *Arriagam* & ceteros auctores trium primarum sententiarum.

Probatum primo, illa ipsa communis sententia auctoritate, à qua absque ratione virginti, qualis assignari nequit non est recedendum, præsertim cum Sancti Patres apud *Tannerum* tom. 1. de creatione mundi, quæstione 3. dub. 2. citati magis clarescunt hoc, quam oppositum, ut ipsemet *Arriaga* fateatur.

Probatum secundo: si dicantur cæli esse solidi, quoad omnem partem, Planetæ poterunt moueri ab Angelo assistente, quin ipsemet Angelus cum ipsis moueri debeat motu tam veloci ac ingenti. Si autem dicatur esse vel totaliter vel quoad partem fluidum, non poterit, neque enim motu locali potest moueri Angelus corpus à se distans, ut communiter tenetur.

Dices, posse Angelum mouere astrum per impulsum, quo impulsu mouetur Angelo distans antequam perueniat iterum ad ipsum Angelum. Fateor hoc posse dici, sed tam ingens impulsus, quo corpus tam magnum per tantum spatium moueatur, non est facile concedendus absque necessitate, qualis non est hic.

Obiicitur pro *Camerario*, quod stellæ non mouerentur cælis immotis, & quod essent fixæ in cælo, cuius contrarium insinuat à Patribus.

Respondetur negando sequelam: quia possunt moueri per canales vacuos, aut penetrationem. Alia Responsio dabitur quæstione sequenti: hæc sufficit ad defendendam hanc conclusionem, prout iacet contra hanc obiectionem, & aliam supra positam ex *Arriaga*, nempe, quod si queretur maximam partem cæli moueri debere, vel moueretur vnicus Planeta longe minoris quantitatis: negatur enim sequela ob rationem iam datam.

QVÆSTIO VI.

Quot sint Cæli ac Astra.

56 *De* sunt genera astrorum, vnum eorum, quæ vocantur errantia, seu erratica, quæ scilicet inter se non tenent semper eandem distantiam: aliud eorum, quæ vocantur fixa, quia scilicet eandem inter se distantiam semper tenent. Priora illa vocantur etiam Planetæ, & sunt septem tantum, colligunturque ab Astrologis clarissima experientia: & quantum ad Solem & Lunam, nemo est qui non videat ea dari, ac huiusmodi esse. Hi septem Planetæ appellantur: primus nobis vicinior Luna; secundus *Mercurius*; tertius *Venus*; quartus *Sol*; quintus *Mars*; sextus *Iupiter*; septimus *Saturnus*: & hunc ipsum ordinem eos inter se tenere tenent Astrologi communiter, quibus in sua arte credendum, quoties nihil habetur in contrarium. Hic autem Planetarum ordo comprehenditur hoc versu, quem memorie iuuandæ causa hic subiungere placuit.

Saturnus prior est, hinc *Iupiter*; inde *Gradinus*, Post sequitur *Phæbus*; Cypria quinta *Venus*; *Mercurius* sextus, verum infima, & vltima Luna est. Sed & comprehensus est ab alio hoc vnicò carmine. Post sim sum sequitur, proxima Luna subest.

Prima

Probabilius est Cælum non esse liquidum, etiam quoad illam partem, in qua sunt Planetæ. Hæc est expresse contra *Camerarium*, & *Arriagam*.

Prima sententia quantum ad numerum Cælorum, est unicuique tantum esse cælum, in quo omnes stellæ sint. Ita omnes, qui tenent cælum esse totaliter fluidos, aut partim fluidos & partim solidos; & etiam ij, qui putant astra errantia moveri in cælo per canales vacuos aut per penetrationem.

Aduertendum autem, hos autores non negare dari alios cælum, nempe Empyreum ac æthereum; sed negant solummodo dari plures cælum, in quibus stellæ aliquæ sint.

Secunda sententia est dari plures cælum, in quibus sint stellæ, & ex his aliqui nimium multiplicant Cælum numerum, asserentes tot esse cælum distinctos, quot sunt stellæ tam fixæ quam errantes; alij vero stellæ fixas omnes collocant in vno cælo, & assignant cuilibet Planete cælum suum.

CONCLUSIO I.

Dantur
plures.

57 *Absolute, & simpliciter plures cæli sunt admittendi*. Hæc apud Catholicos est extra controuersiam.

*Probat*ur aperte ex Scriptura psal. 148. *Laudate eum Cæli Cælorum* (id est omnes cæli) & omnia, quæ sunt per Cælum sunt. Ad Ephes. 4. *Ascendit super Cælum Cælorum*. Deinde Paulus Apostolus asserit se raptum fuisse ad tertium Cælum: ergo dantur tres Cæli. Nec hanc conclusionem, ut dixi, negant autores Catholici primæ sententiæ, qui solum volunt non dari plures Cælum, in quibus sint stellæ.

CONCLUSIO II.

Dantur
octo cæli
in quibus
sunt stellæ.

58 *Dantur octo Cæli, in quibus sunt Stellæ, non erant plures*. Hæc est communissima cum doctore in 2. d. 14. q. 4. contra autores primæ sententiæ, & contra eos qui pro multiplicatione stellarum multiplicant Cælum.

*Probat*ur secunda pars, in qua est minor difficultas: quia omnes stellæ fixæ possunt poni in vno cælo, nec ex motibus earum, aut alia ratione aut experientia vlla constat quod sint in cælis distinctis: ergo gratis multiplicantur cæli pro illarum multitudine: nec hæc pars indiget alia probatione.

*Probat*ur prima pars: quia nullus ex Planetis potest esse in eodem cælo cum alio Planeta, aut stellis fixis: ergo quilibet ex Planetis habet cælum proprium distinctum, & consequenter sunt septem cæli eo respondentes septem Planetis, & præterea aliud cælum correspondens stellis fixis. Probatur antecedens; quia si esset in eodem cælo cum villo alio Planeta aut cu stellis fixis, semper haberet eandem distantiam cum aliis Planetis aut stellis fixis, nisi vel penetraret cælum, vel pars aliqua cæli esset fluida; vel certe daretur in cælo canales vacui in quibus moueretur: sed neutrum ex his dici potest: ergo nullus Planetarum potest esse in eodẽ cælo cum aliis Planetis aut stellis fixis. *Probat*ur minor quoad primam partem, nempe quod non debeat dici quod astra errantia moueantur in cælo penetrando ipsum, prout asseruerunt aliqui antiqui, quos sequitur Petrus Iohannis Prouenzalis quodlib. 3. q. 7. Probatur inquam minor quoad hanc partem: quia quantitas est impenetrabilis naturaliter, ergo naturaliter loquendo astra non possunt sic moveri in cælo: nec dicendum est, quod supernaturaliter ac miraculose ita moueantur, quia non est recurrendum ad tam continuum miraculum absque necessitate.

59 *Contra* hanc communem probationem proposui tres replicas in commentario ad prædictam questionem Scoti: quarum præcipua est, quod non adeo constat cælum habere quantitatem, præsertim in sententia, quæ mihi quantum ad rationem probabilissima est, quod scilicet cælum sit corpus physice simplex: nam communiter quantitas dicitur proprietas materiae, & hoc intelligitur communius de materia prima: ergo cum in illa sententia non constaret cælum materia, non deberet habere quantitatem. Nec refert quod habeat partem extra partem, quia hoc posset habere absque quantitate in nostra, & communi iam sententia, asserente extensionem entitativam non haberi formaliter à quantitate, nec ita quin maneret in nostra substantia, quamuis separaretur quantitas: de quo in Prædicamento Quantitatis.

Confirmatur hæc replica: quia secundum communem

sententiam Cæli non sunt calidi formaliter loquendo: sed certe si haberent quantitatem præsertim eiusdem speciei cum quantitate nostra, difficulter posset defendi, quod non esset sic calidum, ut patet ex dictis supra: ergo ut defendatur non esse sic calidum debet dici quod non sit quantum. *Et si dicas*, quod possit esse quantum quantitate distitit speciei à solutari, quin esset calidum formaliter, quia natura talis quantitatis non esset esse receptivum qualitatum primarum, sicut est quanti as nostra solutari: eodem modo posset dici, quod non esset illa quantitas impenetrabilis, licet nostra sit.

60 *Melius ergo probatur illa prima pars* minoris: quia si cæli essent hoc modo penetrabiles: eadem difficultas esset in modo quo mouerentur astra per ipsos ac si essent flu diuinde cum propter illam difficultatem (sup additum sit Cælum non constare partibus fluidis, per quos moueretur astra, debet consequenter dici, quod astra non moueantur per ipsos mediante penetratione.

*Probat*ur eadem minor quoad secundam partem: quia non dantur tales partes fluidæ in cælo, ut prædictum est questione præcedenti.

*Probat*ur minor quoad tertiam partem, quæ est contra Hurtadum hic, non putantem absurdum esse, concedere vacuum in cælo, quia præterquam quod absque necessitate magna non debeat, contra torrentem authorum fere omnium ad niti huiusmodi vacuum, adhuc contra est, quod astrum non posset per canales vacuos moveri magis, quam per canales plenos substantiæ fluidæ, absque eo, quod Angelus assistens comitaretur ipsum: sed inconueniens videtur, quod Angelus, tam perpetuo debeat localiter moveri tanta velocitate ac per tantum spatium, si potest fluari commodè qua alia ratione astrum moueretur: potest autem si dicatur, quod habeat cælum sibi proprium, & quod moueatur eodem motu, quo mouetur illud cælum.

61 *Obijces primo*, non sunt multiplicanda entia sine necessitate, sed non est necessitas multiplicandi cælum, ergo. Probatur minor: quia ideo multiplicaretur quia alias non possent saluari difformes astrorum motus: sed possent per quaecumque viam ex tribus assignatis in minori: ergo non est necessitas multiplicandi illos.

Respondes negando minorem, ad cuius probationem distinguo maiorem: quia alias non possent eque bene saluari, & rationabiliter, ac per multiplicationem cælum, concedo maiorem: quia alias non possent saluari villo modo, nego maiorem: & similiter distinguo minorem: possent absolute, & simpliciter, concedo; possent eque bene ac rationabiliter, nego minorem, & consequentiam.

Obijces secundo Chrysostomum homil. 4. in Genesim: quomodo inquit, dicunt aliqui factos multos cælum non ex Divina scriptura hoc didicerunt, sed ex suis opinionibus, ut ita dicam, impelluntur.

Confirmatur quia si darentur plures cæli, quorum motu Stellæ mouerentur, ut asserimus in conclusione, stellæ essent fixæ in cælo, contra eundem Chrysostomum hom. 6. & 13. in Genesim dicentem: Absit ut cogitemus Deum assidue cælo astra, cernimus namque ea moveri, & de vno loco in alterum transferri.

Deinde sequeretur non astra solum, sed Cælum moveri contra eundem hom. 12. ad Populum Antiochenum: ubi ait Cælum esse fixum & immobile, Solem vero & reliqua astra in ipso circumuolui continuo.

Confirmatur secundo: quia ex modo loquendi Scripturæ de Astris, colligitur illa moveri, non vero Cælum, ut patet Ioh. 10. Sol contra Gabaon non moueris, & Luna contra vallem Aialon: steteruntque Sol & Luna. Stetitque Sol in medio Cæli, & non sustinuit occumbere. Hæc obiectio cum his confirmationibus est fundamentum Camerarii.

62 *Respondetur* Chrysostomum esse explicandum ipsi Camerario, qui fateatur tres dari Cælum ex D. P. vilo id asserente: quod tamen esset falsum, si non darentur plures Cæli. Quare sicut ipse explicat illum loqui de pluribus Cælis stellatis, cum tamen ipse absolute neget plures Cælum, ita debet permittere nobis adiungere aliâ explicationem. Itaque dico Chrysostomum tantum velle, ultra aggregatum ex omnibus Cælis, in quibus videmus Stellæ tam

tam fixas, quam errantes, non esse alios stellatos, qui colligi possint ex Scriptura, aut ratione vllatque adeo, qui eos vellent alserere, eū ad hoc non nisi propria imaginatione absque fundamento sufficienti, impelli. Cum hoc autem stat, quod in hoc ipso aggregato ex omnibus his Cælis, in quibus cernimus Stellas, sint plures Cæli sibi inuicem subordinati. Et sane quemadmodum amplum alicuius Principis Palatium includens plures domos inter se discontinuas, vocatur tamen communiter vna domus; ita aggregatum ex omnibus his Cælis vocari potest vnum Cælum propter ordinem, quem habent inter se.

Ad confirmationem respondet distinguendo antecedens quoad primam partem: essent ita fixæ in Cælo, vt non possint moueri, nego antecedens; id enim est contra experientiam ita essent fixæ, vt possint tamen moueri, concedo antecedens, sed nego id esse contra Chrysostomum.

Ad secundam confirmationem respondet, eatenus Cælum dici esse immobile, quatenus totum Cælum nunquam relinquat locum totalem suum; non vero quatenus in eodem loco non moueatur circulariter, & in hoc distinguetur mobilitas Cæli à mobilitate astrorum, quia astra mouentur totaliter extra locum suum.

Ad secundam confirmationem nego id colligi ex Scriptura; quamuis enim dicat Solem steterisse, non inde sequitur, quod Cælum etiam Solis non steterit; & data opera fecit mentionem de statione Solis potius, quam de statione Cæli, tum quia illa erat magis sensibilis; tum quia erat statio, ratione cuius non mutauit locum totalem, quem alias mutaret; statio vero Cæli non erat talis, quia non mutaret alias locum totalem, licet mutaretur in illo loco totali circulariter.

63 Obiicit tertio ex Arriaga: si quilibet Planeta haberet Cælum suum, sequeretur, quod moueri deberet ad hoc, vt Planeta moueretur, & ita in gens machina Cæli septimi, quod magis, excedit Saturnum in eo positum quam guttam maris excedit totus Oceanus, moueri deberet, vt moueretur Saturnus: sed videtur alienum à sapientia diuina ordinare, vt res tam magna moueatur ad solum finem, vt res tam exigua moueretur, sicut si quis ordinaret, vt totus Oceanus moueri deberet in ordine ad mouendam vnā guttulam in eo contentam.

Respondetur concedendo sequelam maioris, & negando minorem, præsertim quando alias res illa minor tam commodè moueri non posset à causis secundis, nisi moueatur motu rei maioris, vt contingit in proposito ex fundamentis conclusionis. Quod si gutta Oceani non posset moueri commodè quin totus Oceanus moueretur, prudentissime ordinaretur motus Oceani ad hoc, vt moueretur illa gutta, quando motus guttæ esset necessarius, aut vtilis vniuerso.

Confirmatur efficaciter: quia non esset magis alienum à prudentia diuina ordinare motum machinæ istius grandis, vt moueatur stella in eo fixa, quam ordinare rem tam grādem, vt in ea moueretur res tam parua, præsertim cum posset moueri absque illa machina, supra scilicet alios Cælos inferiores: ergo sicut non obstante hoc facit machinā illam grandem in ordine ad hoc, etiam poterat eo non obstante ordinare motum illius, vt moueretur res illa parua.

Deinde posset fieri, quod motus ille Cæli non haberet pro fine solo motum stellæ sue, sed quod alium vsum haberet, nobis quidem ignotum, sed vniuerso vltimo vtile; hoc autem supposito deberet moueri ad illum alium finem, & consequenter melius ordinaretur, vt tam ipsum, quā stella vnico modo moueretur, quā duplici distincto.

64 Obiicit quarto ex Auerſa q. 3. 2. s. 5. posset commodè moueri stellæ errantes, quamuis non multiplicaretur Cæli integri, modo multiplicarentur in Cælo zonæ quædam, seu fasciæ prægrandes inclute in concavitatibus correspondentibus in ipso vnico Cælo, in quo sunt stellæ fixæ: ergo non sunt multiplicandi Cæli pro multiplicatione Planetarū, sed sufficit multiplicare tales partes Cæli.

Respondet primo, eos qui multiplicant Cælos, non curare, an Cæli isti sint integræ corpora rotunda ex omni parte, sed sufficere ipsis, eorumque intento illam multiplicationem partium, quam concedit Auerſa. Vnde fru-

stra hoc argumento conatur infringere communem sententiam de Cælorum multiplicitate.

Respondet secundo, etque facile posse multiplicari integros Cælos, ac fascias illas, vnde cum communis sententia, vt ipse supponit, ita sentiat, non est recedendum ab illa absque vrgenti aliqua ratione, aut autoritate, qualem non affert pro se hic Author.

CONCLUSIO I.

65 Præter hos octo Cælos non est necesse ponere alios Cælos mobiles nec immobiles præter Cælum Empyreum, quod etiam ponendum est sicut & aer, qui nomine Cæli saepe appellatus venit. Hanc conclusionem colligo ex Doctoribus, quatenus tractando de numero Cælorum mobilium, non nisi octo Cælorum mentionem facit: eam expresse tenet Arriaga, & probabilem censet Amicus hic contra Conimbricenses, qui duos alios Cælos mobiles, vnum, quod vocant primum mobile, supra Cælum stellarum fixarum collocatum, & alterum supra ipsum, glaciale appellatum ponunt, pro qua sententia plures alios authores citat Amicus, qui etiam ob autoritatem Astrologorum eam putat probabilem.

Probat per primam partem conclusionis, quod scilicet non dentur plures Cæli mobiles quam octo: quia non est fundamentum sufficiens ad plures Cælos mobiles ponendos: ergo non sunt ponendi iuxta vulgatum axioma, quod non sint multiplicanda entia sine necessitate. Probat antecedens quia fundamentum ponendi Cælum nonum, quod vocant autem oppositæ sententiæ primum mobile, est quod obseruatum sit Cælum sydereum, in quo scilicet sunt stellæ fixæ, non solum moueri ab oriente ad occidentem, sed ab occidente etiam ad orientem motu retrogrado, quo non conficitur nisi vnus gradus in centum annis, qui motus non posset ipsi conuenire ex se, nisi quatenus moueretur motu aliquo cæli superioris, quod totali motu moueretur: ergo datur cælum aliud superius cælo sydereo.

Rursus obseruauerunt alium motum trepidationis in eodem cælo sydereo, qui non posset ipsi conuenire nec ratione motus sui nec ratione motus cæli noni, à quo habet moueri retrograde ab occidente ad orientem: ergo debet poni aliud cælum decimum, quod totali motu mouetur per se, & propterea vocatur Chrystallinum, aquæ & glaciale: hoc autem cælum putat esse nonum ordine, & præcedens cælum esse vltimum omnium cælorum mobilium, ac propterea primum mobile.

Sed hæc fundamenta non sunt sufficientia: nam non apparet quo modo motus tam tardus, quo non conficeretur nisi vnus gradus centum annis, aduerti possit: & præter ea posset commodissime fieri, sicut & ille motus trepidationis ab Angelo assistente, ac mouente cælum absque interuentu aliorum duorum cælorum: ergo non est sufficiens fundamentum asserendi illos duos cælos mobiles.

66 Probat per conclusionem, quoad illam partem, qua negat alios cælos mobiles præter Empyreum, simili argumento: qui non est fundamentum aliquod vnde colligantur, & si absque fundamento posset quis asserere aliquos cælos, posset centum alios mobiles ac totidem immobiles asserere: quod est absurdum.

Probat per conclusionem, quatenus asserit cælum Empyreum, tum communi Theologorum sententia cum Magistro in 2. d. 2. ac D. Thoma 1. p. q. 66. tum etiam quia datur cælum, in quo Beati vident Deum, & in quo Christus post ascensionem sedet à dextris Dei, vt est de fide: sed illud vocamus Empyreum. Quod autem sit immobile ac propterea distinctum à cæteris cælis mobilibus, patet ex eo quod non sit vlla ratione conueniens cælo, in quo residet Beati, cōtinuè moueri, quia in eo Beati etiam cōtinuè mouentur.

Adde hic obierit, si cælum stellarum esset immobile, & præterea solidum secundum eam partem in qua resident stellæ fixæ, vt aliqui existimant, non esse necessarium, vt daretur cælum Empyreum distinctum ab ipso, quia illud ipsum cælum posset sufficere Beatis quantum ad partem superiorem eius, quæ posset esse tam magna quam de facto est cælum Empyreum. Dicitur autem hoc cælum Empyreum, id est igneum, non quod reuera sit nimis calidum, sed ob nimiam lucem, qua perfunditur.

Quæres

Quæres, si habet tantum lucis, cur non videtur? Respon-
deo, vel quia à parte exteriori aut est opacum, aut non est
tam lucidum; vel quia superficies extima seu conuexa vi-
rimi cœli impedit transmissionem lucis ab illo ad nos;
vel quia Deus aliqua alia via procurat, ne videatur à pec-
catoribus in hac vita.

67 Hic solet discursus de Epyciclis, & aliis Cœlis excen-
triciis, & concentricis; ex quibus supponunt Astrologi
componi cœlos Planetarum propter diuersas mutationes,
quas obseruant in motibus Planetarum: sed quia res est
potest experimentalis directione peritorum in ea facultate,
quam discursu, non videbatur mihi hic ulterius inheren-
dum in ea: videri tamen potest Doctor supra & recentio-
res. Ex his habetur quantus sit numerus Planetarum &
celorum, & quem ordinem inter se seruent. Restat aliquid
addere de numero stellarum fixarum, & de earum ac Pla-
netarum magnitudine.

Quantus
numerus
stellarum
fixarum.

Itaque quantum ad numerum stellarum fixarum, omnes
Astronomi fatentur eas omnes numerari non posse; quia
non apparent distinctæ semper; dicunt tamen illas, quæ
quouis anni tempore facile discerni possunt, esse mille vi-
ginti duas tantum, quas omnes in quadraginta octo con-
stellationes redegerunt: per constitutionem autem intelli-
gunt certum numerum stellarum quendam inter se ordi-
nem habentium, quo distinguuntur à quocumque alio
stellarum numero: Inter has constellationes principa-
lem locum obtinent duodecim signa Zodiaci siue Celestia
quorum primum est *Aries*, secundum *Taurus*, tertium
Gemini, quartum *Cancer*, quintum *Leo*, sextum *Virgo*,
septimum *Libra*, octauum *Scorpio*, nouum *Sagittarius*,
decimum *Capricornus*, undecimum *Aquarius*, duodeci-
mum *Pisces*: quæ his nominibus vocantur, vel quia effi-
giem præ se ferunt rerum, quarum ista sunt nomina, vel
quia, dum Sol sub iis mouetur, actiones sunt in mundo
inferiori nostro aliquo modo correspondentes naturis ista-
rum rerum: verbi gratia, quia dum Sol est sub signo vel
constellatione, quæ vocatur *Libra*, dies adæquantur no-
ctibus, istud signum vocatur *Libra*: similiter, quia quan-
do Sol mouetur sub signo, quod vocatur *Virgo*, terra ni-
uiis caloribus adusta, nihil aut nisi parum parit, istud si-
gnum vocatur *Virgo*, & ita de cæteris.

Quantum autem ad magnitudinem stellarum, respon-
deo varias fuisse circa hoc opiniones Philosophorum ve-
terum, nam teste *Plutarcho lib. 2. de placitis Philosophorum*
c. 2. *Stoici* Lunam terram maiorem esse, asserunt. *Parmenides*
equalem Soli. *Anaximander* decies nouies terram maiorem
Heraclitus Solem ipsum magnitudine humani pedis terram
maiores esse existimauit, *Anaximander* æqualem terræ,
qui tamen putauit circulum, quo secundum ipsam fertur
septies, & vigies terram esse maiorem. *Stellas Firmamenti*
quidam existimauerunt esse eiusdem magnitudinis, sed inæ-
quales videri, quia quædam consistunt in infima parte
crassitudinis spheræ, quædam in suprema, quædam in
media. Verum hæc prioris sæculi errata correxere peritio-
res Astronomi, tum ratione, tum artificiosa sue artis nota-
tione. Itaque asserunt ex stellis fixis supra enumeratis mini-
mam terram maiorem esse: illas autem omnes in sex classes
diuidunt magnitudine inter se distinctas; quarum *Prima*
complectitur 15. stellas maximas, & splendidissimas quas
vocant stellas primæ magnitudinis, & harum quælibet
terram superat centies, & septies. *Secunda* comprehendit
45. quæ dicuntur secundæ magnitudinis, & harum quæli-
bet terram superat septuagies & bis. *Quarta* habet 474.
quarum quælibet terram superat quinquagies & quater,
Quinta includit 227. ex quibus vnæquæque terram vincit
magnitudine trigies & nouies. *Sexta* habet 46. & earum
singulæ continent magnitudinem terræ decies & octies
Præterea dicunt ex stellis errantibus *Saturnum* continere
magnitudinem terræ decies & nouies: *Iouem* nonagies,
& quinquies: *Martem* semel, & paulo amplius: *Solem*
centies & sexagesies sexies: sed *stellam Veneris* dicunt
superari à terra septuagies & ter. *Mercurium* quinquagies
& bis. *Lunam* trigies & nouies. Verum hæc omnia ma-

gis ex fide quam ratione aliqua certa corrigi posse cen-
seo, ac propterea parum, aut nihil habere certitudinis.

QUESTIO VII.

Utrum omnes Cæli, & Astra differant specie.

69 **R**eniter hæc quæstio exp dienda est, quia ob dis-
tiam celorum à nobis, non nisi coniecturis pro ma-
iori parte locus est, quæ vt plurimum incertissime sunt.

CONCLUSIO I.

Astra omnia tam fixa quam errantia à suis orbibus distin-
guuntur specie. Hæc est communis, & Probatur ex no-
tabili differentia, quæ apparet quoad speciem ex erran-
tia inter cælos, & astra.

Confirmatur, quia maior conuenientia apparet stellarum
inter se quam cum cælis: sed inter se distinguuntur spe-
cie: & go & à cælis.

Confirmatur secundo: quia probabilius est cælos inter
se esse eiusdem speciei, vt postea dicemus: sed astra inter
se non sunt eiusdem speciei: ergo non sunt eiusdem spe-
ciei cum cælis.

CONCLUSIO II.

Omnes stellæ errantes sunt distinctæ speciei à se inuicem
& à stellis fixis, & multæ etiam stellæ fixæ distinguuntur in-
ter se speciei. Hæc etiam est communis.

Probatur quoad primam partem ex notabili diuersitate
quæ est inter effectus ab ipsis procedentes, quæ diuersitas
colligitur experientia. *Saturnus* enim frigiditatem, & me-
lancholiam; *Mars* siccitatem & bilem; *Venus* languinem
Mercurius subtilitatem influunt: de *Sole* autem, & *Luna*
manifesta apparet differentia.

Probatur secunda pars: quia alio modo influunt, quando
sunt in vna positione ad stellæ fixas, quam in alia: quod
fieri non deberet, si essent eiusdem speciei cum ipsis.

Probatur prima pars: quia Vt a minor trahit magnetem,
quod aliis stellis non competit. Deinde si illæ stellæ non
distinguerentur specie, Planeta sub illis in vna di-
positione non deberent producere dissimiles effectus illis, quos pro-
ducunt in alia dispositione. Deinde, quod quidem varietas
effectuum multorum in sublanaribus dependet pro il-
lissimum ab illis, est verisimilius, quod in ipsiusmet sit maxi-
ma varietas quoad speciem: ob quam rationem probabile
puto quod omnes stellæ fixæ sint distinctæ speciei, quam-
uis non sit certum, quin aliquæ ex illis sint eiusdem spe-
ciei: & propterea data opera in conclusione dixi multas
stellæ fixæ, non verò omnes.

CONCLUSIO III.

70 *Incertum est an Cæli mobiles sint distinctæ speciei inter*
se, sed probabilius tamen est, quod non, si spectetur præci-
ue: Hæc est minus communis, sed eam doceat expresse
Arriaga & alij recentiores.

Probatur prima pars: quia imprimis non repugnat quod dem spe-
sint diuersæ vel eiusdem speciei, nec est vlla ratio aut au-
thoritas certa, quæ euidenter probet alterutram partem.

Probatur secunda pars: quia imprimis quantum ad spe-
cie externam non apparet notabilis differentia, nec vlla,
quæ non posset refundi in accidentia: & quod vnum ha-
beat astra distinctæ speciei aut locum superiorem, nihil
probat, nam non est necesse quod ex natura sua intrinseca
hoc ipsis competat: vniuersaliter autem quoties non datur
ratio sufficiens autoritas pro distinctione specifica rerum,
potius neganda est, & faciendum vnitati, quamuis pro ea
non haberetur ratio aliqua positua.

Confirmatur: quia secundum ipsosmet aduersarios, par-
tes omnes eiusdem cæli sunt eiusdem speciei & tamen in
celo stellato aliquæ partes habent distinctas specie stellas
ab illis, quæ sunt in alijs partibus: alias stellæ fixæ omnes
essent eiusdem speciei contra eosdem aduersarios: ergo
quod cæli habeant stellas specie distinctas, non arguit
distinctionem specificam ipsorum.

Rursus in eodem cælo sunt partes inferiores, & superio-
res, & tamē non sequitur propterea quod partes superio-
res distinguantur specie ab inferioribus: ergo quod vnu
cælum sit superius altero, non arguit distinctionem spe-
cificam vtriusque.

CONCLV

CONCLUSIO IV.

Etiam si
celi di-
stinge-
reatur
specie
incerti
an supe-
rioris
esse
motio-
nis.

17 *Quamvis celi distinguantur specie, incertum ta-
men esset an superiores sint perfectiores inferioribus.*
Hæc est contra S. Thomam 12. met. c. 8. & *Cominori-
censes*, qui tenent oppositum de omnibus cælis, excepto
cælo Solis quod putant cæteris perfectius, ut Sol est præ-
stantior Planeta reliquis.

*Probat*ur quia nulla prorsus ratio est, ob quam quod
minus præstans est, non possit esse in superiori loco etiam
ex natura sua, nec sane ex eo, quod aqua sit superior terra
colligitur sufficienter quod sit ea perfectior, nec ex supe-
rioritate aeris ad aquam sequitur perfectiorem eum esse.

Confirmatur primo, quia licet si peterent superiores
locum ex natura sua, daretur superiores inferioribus in
perfectiōne præferendos, tamen non constat quod id pe-
tant potius ex natura sua, quam quod cōpetat ipsis mere
accidentaliter, & ex eo, quod habeat maiorem quan-
tatem, ac propterea non possint contineri sub cælis, qui sūt
inferiores, nisi augeretur eorum quantitas: sed si id compe-
teret ipsis accidentaliter, certum est, quod non argueret
in ipsis distinctionem specificam.

Confirmatur secundo: quia ex Astris Sol est perfectis-
simus, & tamen non habet altiores locum secundum
adversarios, & idem est de cælo ipsis secundum *Cominori-
censes*: ergo altior locus non arguit maiorem dignita-
tem, nec humilior minorem.

QVÆSTIO VIII.

An Astra habeant lucem à semetipsis.

72 *Suppono lucem esse accides, & Solem ex semetipso
esse lucidissimum, quod extra controuersiam facit
quotidiana experientia, qua etiam probatur cætera astra,
quæ videntur, lucida esse, neque alias viderentur, sed con-
trouersia est, an cætera astra, quicquid lucis habent, Soli
acceptum referre debeant, habeant ne vero ex natura
sua aliquid lucis.*

CONCLUSIO I.

Planeta
suam lu-
cem prin-
cipaliter
à Sole
partici-
pant.

*Planeta suam lucem principaliter à Sole partici-
pant.* Hæc est communis & *Probat*ur: tum quia ex diuer-
sa approximatione ad Solem magis ac minus lucent, & hæc
de causa Sol medio inter Planetas loco constitutus dicitur,
ut melius posset illis lucem communicare, tum quia a tas
interposita terra inter Solem, & Lunam dum fit Eclipsi-
s, deberet Luna apparere lucida contra experientiam. Vixi
in conclusione principaliter, quia non improbabile est
eos aliquid à se lucis habere, ut colligi videtur ex eo quod
in Eclipsi lucem aliquam retineat Luna, quamvis non ul-
li possent illam ipsam habere à Sole non quidem directe,
sed indirecte, quatenus scilicet illuminat cælum, & hoc
illuminatum Lunam etiam illuminat aliquantulum.

73 *Obiicit.* Alij planetæ non obscurantur propter inter-
positionem terre ipsos inter & Solem, ergo suam lucem
à se ipsis principaliter habent.

Respondetur communiter negando consequentiam: cu-
ius ratio assignatur, quod umbra terre non perueniat nisi
ad Venerem, & propterea interpositio terre nequit im-
pedire illuminationem altiorum planetarum, ut Saturni,
Iouis, Martis. Ipsa autem Venus & Mercurius ad quorum
cælum pertingit umbra terre, nunquam à Sole tantum
recedunt, ut ex diametro ipsi opponantur, nec propterea
potest interponi terra inter ipsos, & Solem, ut possint
Eclipsari.

CONCLUSIO II.

Stelle fi-
xe habet
principi-
aliter
lucem
suam à
se ipsis.

74 *Stelle fixæ habent lucem suam principaliter à se ipsis.*
Hæc est communior, & *Probat*ur: quia perfectiōnis
est habere à se ipsis lucem, & non constat vlla experientia
quod stelle illæ mutent à Sole suam lucem, imo potius suf-
fragatur experientia opposito, nā in ipsa meridie ex altissi-
mis puteis stelle fixæ videri possunt, cum tamen tum il-
luminari non possent à Sole, qui supponitur esse à tergo
opacus, nec potest consequenter illuminare nisi quod al-
picitur: tum autem non aspiciunt illas stellas, nec potest dici
quod indirecte eas illuminaret, sicut secundum multos il-

luminat Lunam in Eclipsi, quia sic non apparerent nisi
per lucem contra experientiam.

75 *Quæres*, an lux corporum cælestium & sublunarium
sit eiusdem speciei. *Respondeo* deo, quantum ad sensum no-
strum & experientiam attinet, videri quod sic, summā enim
videntur habere similitudinem, nec est inconueniens quod
cælestia & sublunaria sint affecta qualitatibus eiusdem spe-
ciei. Posset tamen fieri quod lux cælestium corporum sit
diuersæ speciei, quia posset habere virtutē. Etiam respec-
tu multorum effectuum, quos attingere non posset lux sub-
lunaris. Et ita sane dicendum esset, si per lucem produceret
Sol calorem, neque enim lux sublunaris est calefactiva:
existimo tamen omnino falsum esse, quod Sol per lucem
tanquam per instrumentum efficiat calorem, cur enim non pro-
duceret calorem immediate, siue per virtutem suam sub-
stantialem; siue per calorem formalem, si habeat talem?

Confirmatur quia astra aliqua habent producere frigus,
sed non per lucem, nec per aliam qualitatem, nisi dicatur
esse frigida formaliter, sed per virtutem suā substantialem,
ergo per talē virtutē producit Sol calorem, & non per lu-
cem aut aliam qualitatem, nisi sit calidus formaliter: con-
sequenter patet à paritate rationis.

76 *Discutitur* Sol produceret calorem, & non per lucem,
ageret in distans, quia non producit calorem in orbibus
intermediis inter ipsum & sublunari: ergo producit ca-
lorem mediante luce.

Respondetur primo, mihi valde incertum esse, an Sol pro-
ducat calorem in cælis, & probabilius esse quod sic, modo
habeant quantitatem eiusdem rationis cum quantitate
sublunari, & modo hæc sit subiectum immediatum quan-
tatum primum, ut communiter tenetur; unde negari
possit sequela cum sua probatione.

Respondetur secundo distinguendo si quelam: ageret in
distans non habendo vllam actionem in medio, nego se-
quelam; ageret in distans, non habendo similem actio-
nem in medio, nec aliam etiam, quæ esset principium ac-
tionis in distans, concedo ante edens.

Respondetur posset tertio, concedendo absolute sequelam
iuxta communia Scotistarum principia.

QVÆSTIO IX.

De motu Calorum.

77 *Plures in hac questione expediuntur difficultates
motu concernentes, ut an orbis inferiores moueā-
tur moribus orbium superiorum, an moueantur à seip-
sis, an motus sit ipsis naturalis, an per motum agant in
hæc inferiora tanquam per principium quo: an cessante
motu corporum cælestium cessarent omnes motus sublu-
narium.*

Antequam resoluantur hæc difficultates, suppono om-
nes cælos moueri ab oriente ad occidentem, & quidem
spatio vngiti-quatuor horarū, qui motus vocatur motus
diurnus ac raptus, & ab Astronomis dicitur per se primo
completus primo mobili & per accidens cæteris inferiori-
bus orbibus, ex eo scilicet quod eos trahat secū primum
mobile. Præter hunc autem motum omnibus cælis com-
munem planeta habent suos proprios motus quibus cur-
sum suum circa orbem pergunt, Luna quidem 29. diebus,
septem horis, & 44. minutis. Mercurius & Venus 365.
diebus, septem horis, 46. minutis, & eorundem fere Sol.
Mars vno anno, diebus trecentis, viginti vno, horis 23.
Iupiter vndeicim annis, 313. diebus, 20. horis. Saturnus, 29.
annis, 162. diebus, 20. horis, ut Astronomi diuturna ob-
seruatione notauerunt.

78 Fateor quidem Copernicum de reuolutionibus orbium
cælestium, & quosdam alios negauisse cælos moueri, sed
eos esse penitus immobiles, & terram ipsam moueri,
quāuis nobis immobilis appareat deceptis ea ratione,
qua nauigantes iuxta terram putant terram potius quam
mare moueri. At hæc opinio prohibita est a Congrega-
tione Indicis, & non solum Scripturæ aduersatur Eccl. 1.
Generatio præterit & generatio aduenit, terra autem in
æternum stat; oritur Sol & occidit, & ad locum suum re-
uertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & flecti-
tur ad Aquilonem: & Iosue 10. ubi Sol stetit refertur, &
G g g

Omnes
cæli mo-
uentur
b. ori-
e ad oc-
cidentē.
Alium
particu-
larem
motum
habent
planetæ.

Terra
non mo-
uetur
cælo im-
mobili.

4. Reg. 10. vbi Sol retrocessisse fertur decem gradibus Non solum inquam Scripturæ aduersatur, sed etiam ratio: nam imprimis impossibile esset saluare, quomodo Sol & Luna, & cæteri planetae accederent, & recederent a se inuicem per quemcunque motum terræ, illud enim innotis, sicut nec possent saluari per quemcunque vnicum motum ipsiusmet cæli: & hinc vel multiplicantur cæli, vel fluidi aut penetrabiles statuuntur, vel canales in ipsis esse tenentur, in quibus stellæ mouentur: sed nec Copernicus videtur negare moueri planetas.

Deinde si terra moueretur tam velociter, quam volunt aduersarij, vt nec percipi posset à nobis vllæ experiētia, & ita vt possit spatio 14. horarum volui ab vno puncto cæli ad idem punctum, sagitta in altum vi magna proiecta nō posset in eundem locum cadere, sed omnino deberet reitro ad maximam distantiam cadere, quia pars terræ ex qua proiiceretur valde multum ab eodem puncto debebat ultra procedere, quod est cōtra experientiam. Nec sufficit dicere quod aer etiam moueatur motu proprio nato ad motum terræ, quia si sic moueretur non posset contra ipsum aliquid leue proici, & præterea non sic mouetur, sed potius contra.

Adde nullum esse fundamentum oppositæ sententiæ, quod responsione dignum sit: sed in re certissima non est vltcrius immorandum.

CONCLUSIO I.

Cæli nō
mouentur
à
seipsis.

70 Cæli non mouentur à seipsis: sed vel à Deo solo, vel ab Angelis. Hæc est communis cum Sententiaris in 2. d. 14. & D. Thoma 1. p. q. 78. art. 3. contra quosdam antiquos Philosophos, quos secutus est Albertus à Saxonia 8. Phys. q. vltima, & partim Vallesius controu. 11. qui motum cælorum partim ab Intelligentia, partim à propria forma provenire putat, ac nouissime Camerarius disp. 25. cui peregriniores viderentur placuisse sententiæ.

Probatur prima pars: quia si mouerentur à seipsis vel mouerentur motu sensitivo præsupponente cognitionē, sicut mouentur animantia; vel motu naturali non sensitiuo tali, quali mouentur grauiā deorsum, & leuiā sursum, vt patet: sed non mouent se primo modo, quia alias essent animata contra dictā quæstionē 3. nec secundo modo, quia alias motus esset ipsis naturalis contra dicenda.

Confirmatur: materia prima optime colligitur non habere virtutem adequate productiuā vllius formæ substantialis, quia non magis deberet vnus quam alterius, & quia non potest simul omnes habere, nec quando habet vnam, producit in se alteram, aut produceret in æternum nisi adueniret agens extrinsecum; sed cælum non magis est productiuum vnus vbi, quam cuiuscunque alterius, & quando habet vnum statim illud perdit, & acquirit alterum: ergo signum est, quod non sit productiuum vllius ex ipsis, sicut nec materia prima vllius formæ.

Confirmatur secundo, quia nullum aliud agens naturale quando producit vnam formam in se producit aliam formam incompatibilem cum ipsa, ex qua non sequatur aliquod emolumentum ipsi magis quam sequebatur ex priori sed ex vno vbi acquisito per motum cæli, non sequitur ipsi aliquod emolumentum magis quam ex alio quocunque: ergo quando producit vnum, non deberet ipsum perdere, & acquirere alterum incompatible.

Confirmatur tertio, specialiter contra Vallesium: quia si cælum haberet virtutem partialem productiuā sui motus, nihil impedit quo minus haberet totalem: ergo vel hanc habet, vel illam non habet.

Probatur secunda pars: quia nulla alia causa, à qua moueatur præsertim tanto ordine ac velocitate, assignari potest.

80 Si autem quæras, cuiusnam potius attributus sit ille motus, Deo ne an Angelis? Respondeo cum cōmuni sententia contra Lessium 1. b. 11. de diuin. perf. c. 8. Angelis cum attribuendum, sic enim significatur in Scriptura Iob. 9. Sub quo currunt, qui portant orbem, id est Angeli, qui etiam propterea Luca 21. vocantur Virtutes cælorum. Cuius ratio est, quod sine dubio possint Angeli eos mouere & quod magis congruum sit vt Deus per eos id faciat quam

se solo, vt sic maior sit in toto vniuerso subordinatio quoad omnes partes, dum corpora subinaria cælestibus, & hæc Creaturis spiritualibus subordinantur, & hæc denique Deo, ne detur processus in infinitum. Quæ tamen ratio non est censenda convincens, aut per se sufficiens ad probandum quod dentur Angeli, quia sicut Deus immediate cōstituat ipsos Angelos, ita posset immediate mouere cælos absolute interuentu vllius creaturæ cum ipso concurrentis, & hoc sine vlla prorsus imperfectione aut inconuenientia, præsertim si non fuissent creati Angeli; vnde si iis creatis esset inconueniens, quod se solo cælos moueret, ad hoc vt probetur quod id non faciat, debet probari prius quod dentur Angeli, quorum ministerio vt ipsi deceret.

Obiicit primo, alia corpora inferiora minoris perfectionis habent ex se virtutem loco motiuā: ergo non est deneganda cælo.

Respondetur negando consequentiam, quia aliis utilis est illa virtus, ex eo, quod possint esse extra suum locum naturalē: & eo vero non item ob contrariam causā, quia si licet non potest esse extra suum locum naturalē, neque qui cunque perfectionis tribuitur rei imperfectiori, debet etiam perfectiori concedi, sed sufficit quod perfectior res, si non habeat illā, habeat aliam perfectionē maiorem.

Obiicit secundo, non repugnat cælum moueri à seipsis: ergo debet dici, quod sic moueatur. Probatur antecedens: tum quia non potest assignari repugnantia, cum quia d. facto impulsus impulsus eo pori sphærico habet virtutem mouendi ipsum circula iter: ergo non repugnat, quod cælum ex natura sua habeat virtutem mouendi se ta i motu, qual moueri posset vi impulsus. Probatur etiam consequentia: quia quoties videmus effectum aliquem coniunctum cum aliqua re, & non constat nobis, quod illa res non possit esse causa illius, debemus existimare quod sit causa eius: sed videmus modum circulem coniunctum cum cælo, & non constat nobis quia cælum sit causa eius si non repugnet quod sit causa eius; ergo debemus dicere, quod sit causa eius, & sane alias potuissimus negare, quod grauiā à seipsis descendat deorsum, aut quod ignis calefaciat, quod est absurdum.

82 Respondeo negando antecedens cum sua prima probatione, & repugnantia est clara, quia sequeretur, quod illa virtus loco motiuā esset cælo naturalis, & non esset naturalis ipsi: reserret enim quia conueniret ipsi ex natura sua, vt supponitur: nō esset autem, quia nulla virtus naturalis rei respicit aliquam formam spectantem ad ipsammet res, nisi formam spectantem ad bonū ipsius rei, & hac ratione nulla res naturaliter producit in se aliquam formam sibi violentam, aut neutram: sed illa virtus non respiceret talem formam, quia non respicit nisi vbi, aut locum, quæ non spectant ad bonum cæli, vt postea dicemus: ergo non esset virtus naturalis cælo.

Ad secundam probationem antecedentis nego consequentiam: & ratio est, quod impulsus non sit virtus naturalis rei, sed violentus potius; atque adeo non implicat, quod moueat ipsum ad diuersa vbi non spectantia ad bonum rei motus: nec ex hoc sequitur implicatio vlla, qualis tamen sequeretur ex eo, quod res naturalis virtute produceret in se talia vbi, vt patet ex iam dictis.

83 Obiicit contra utramque partem conclusionis: posset motus cæli provenire ab impulsu ipsi à Deo impresso ab initio sue creationis; ergo assignari potest alia causa, ex qua proveniat ille motus, quam Deus aut intelligentia: & præterea si daretur ille impulsus ipsis impressus, mouerentur à se ipsis.

Respondeo mihi valde difficile apparere, cur Deus non posset talem impulsus imprimere, quo sic mouerentur: sicut enim agentia creata possunt imprimere impulsus, quo aliquandiu corpora circulariter moueantur, cur Deus non posset imprimere impulsus quo cæli semper mouerentur, & quidem tali ordine & velocitate, quo de facto mouentur; haberet enim vnum quodque cæli impulsus sui proportionatum suo motui: quod si daretur talis impulsus, non inde falsificaretur prima pars conclusionis, quæ
solum

solum vult quod eælum non moueatur à seipso, mediante aliqua virtute sibi connaturali non vero, quod non moueat seipsum, mediante virtute non connaturali aliunde accepta ab eoque exigentia suæ naturæ; quia tamē non constaret eo accepisse à Deo talē impulsū, & non melius per ipsam moueri possunt, quam per Angelos aut solum Deum, & communique sententia teneat eos ab Angelis moueri; à potius diendum est.

84. *Fortassis* aliquibus videretur huiusmodi impulsus implicare, quo cæli perpetuo mouerentur, quia sequeretur, quod esset infinitus. Verū difficile probabunt lequellam: sicut enim ignis potest producere infinitos ignes successiue absque infinitate; & graue, si daretur spatium infinitum inter ipsum, & locum naturalem, descenderet per totum illud spatium ab eoque sine per virtutem suam finitam; & ipse Angelus per virtutem finitam mouebit perpetuo cælos, si perpetuo sint mouendi; cur ille impulsus non posset non obstante finitate sua esse principium, quo mouerentur cæli semper dum mouebuntur.

Dices de facto, quo motus impulsorum est longior, eo impulsus est maior, quando non occurrit obstaculum: ergo si hic impulsus aliquis, cuius motus est infinitus, impulsus erit similiter infinitus.

Respondetur distinguendo consequens: si motus ille secundum omnem partem procedat ab eodem impulsu indiuisibiliter, nego consequentiam: si non procedat ab ipso indiuisibiliter, sed sic, vt pars impulsus concurrat ad partē motus, & alia pars ad alteram, concedo consequentiam.

Itaque impulsus censetur de facto esse maior, cuius motus est longior, quia impulsus est quid aliquantulum successiuum, cuius partes desinunt successiue; & propterea non posset vnus impulsus protrahere motum longius, quam alter, nisi plures partes haberet; impulsus autem ille, à quo mouere ut perpetuo cælum, non esset quid successiuum, sed permanens, ac propterea non deberet habere infinitas partes, nec infinitam virtutem magis, quam virtus ignis aut virtus Angelus, vt dixi antea.

85. *Obiicitur tertio ex Cameronio*: in Scriptura habetur de Sole, quod exultauit vt gigas ad currendam viam: ergo tribuitur Soli virtus motiua.

Confirmatur: quia in præfatione Missæ virtutes cælorum ponuntur ab intelligentijs distinctæ: ergo non mouentur ab intelligentijs, sed à se ipsis.

Respondetur, præterquam quod ille locus posset optime explicari de alio, quam de Sole materiali, admissio quod agatur de eo Sole, negando consequentiam: quia sicut potest dici, quod Sol mouetur, quamuis à seipso non moueatur ita potest dici, quod exultauit se vt gigas ad currendum, quamuis à seipso non currat, & præsertim cum locutio tota sit figurata.

Ad confirmationem dico: si per virtutes cælorum intelligendum sit aliquid distinctum ab Angelis, & sp. & ans ad cælos, non intelligendum esse virtutes motiuas sed productiuas aliarum rerum: vnde nego consequentiam.

Obiicitur quarto pro Lessio ad probandum, quod ab intelligentijs non moueantur, si mouerentur ab intelligentijs, intelligentiæ debent ipsi magna cum cura, & aduertentia assistere, & non possent nec inuisere homines in terra, nec adire cælum empyreum.

Confirmatur: quia inde sequeretur, quod Angeli possent cælos sistere, & vel celerius vel tardius pro libito eos mouere, ac sic perturbare facile ordinem vniuersi.

86. Hec argumentum adducit etiam *Camera ius* pro se, sed inutiliter, quia quauis sequeretur Angelos non mouere cælos, non inde sequeretur, quod mouerentur à se ipsis, possent enim commode à Deo moueri.

Respondetur igitur Lessio, concedendo totum, nec Angelis beatis est villo modo incommodum esse affixos cælis ex imperio voluntatis diuinæ, cui ipsi se conformare summa est voluptas. Quod si conueniens esset, vt aliquādo ea cura liberarentur, facile possent alij Angeli eorum loco substitui donec reuerterentur, neque necesse est vt idem Angelus semper assistat eidem cælo.

Ad confirmationem concedo etiam totum, si consideretur natura physica eorum; at ex suppositione determinationis

de facto habere à Deo, non est verendum ne id faciat, nec possunt facere alio modo, quia non possunt non conformare se Deo.

CONCLUSIO II.

78. *Motus cæli non est ipsi naturalis nec violentus, sed neuter, id est: non est secundum inclinationem ipsius, neque contra inclinationem, sed indifferenter se habet ad illum.* Hæc est *Dilectoris* in 2. d. 2. q. 6. & in 4. d. 48. q. 2. cum suis omnibus, quem sequitur *Huriadu* hic disp. 2. sect. 4. *Arriaga* sect. 5. *Amicus* tract. 5. dub. 7. art. 2. contra *D. Thom.* 3. contra *Gentes* cap. 23. cum suis & multis aliis, quos sequuntur & citant *Combricienses* 1. de cælo, cap. 2. q. 3. a. 2. & *Ruinum* etiam cap. 2. q. 2. quamuis hic concedat motum illum non esse ipsis naturalem, si considerentur secundum se præcise, sed solum, quatenus considerantur, vt partes vniuersi.

Probat *prima pars*: quia ideo aliquis motus dici potest naturalis subiecto alicui, vel quia procedit à principio actiuo intrinseco, vel quia est cōformis ad inclinationē ipsius: sed motus cæli nō provenit à principio actiuo intrinseco cæli, vt fatentur aduersarij, & probatū est conclusione præcedenti, neque etiam est iuxta inclinationē cæli: motus enim nihil aliud est, quam acquisitio termini per eum acquisiti, verbi gratia, motus localis est acquisitio loci: vnde eatenus potest esse iuxta inclinationem mobilis, quatenus terminus per eum acquisitus, verbi gratia, locus est iuxta inclinationem mobilis; sed locus acquisitus per motū circulaem cæli non est iuxta inclinationem ipsius, ergo neque motus ille. *Probat* *subsumptum*: quia locus quem hodie habet Sol, non cedit vlla ratione in eum umentum ipsius, neque enim iuuat ad conseruationem ipsius aut ad delectationem: non quidē ad conseruationem, quia quamuis non moueretur vlla ratione, nec haberet illum locum, sed alterum, quem ante medium annum habuit, æque conseruaretur, eo vel maxime quod sit incorruptibilis etiam secundum aduersarios: non etiam ad delectationem, quia non est animatum, etiam secundum aduersarios; nihil autem, nisi animatum potest percipere delectationem vt patet; ergo ille locus non est ipsi naturalis: sed eadem est ratio de illo loco, ac de quocunque quem acquirit per motum; ergo nullus ex illis est ipsi naturalis.

88. *Probat* *se. vno* idem subsumptum, & ipsa conclusio directæ: si cælum haberet inclinationem naturalem ad motum, aut motus ille esset ipsi naturalis, deberet habere virtutem productiuam istius motus, sed hoc est contra aduersarios & communem sententiam paulo ante probatam, dicunt enim cælos non à seipsis moueri, sed ab intelligentijs: ergo nec habet talem inclinationem, nec motus est ipsi naturalis.

Probat *sequela primo*: quia grauiæ & leuiæ ex eo quod habent inclinationem: id motum sursum & deorsum, & quod illi motus sunt ipsi naturales habent etiam virtutem productiuam talis motus, aut saltem non requirunt aliam causam, à qua moueantur physice, tum actualiter existentem ut præterentem (quod addo propter Thomistas, qui existimant ea moueri à generantibus) ergo similiter dicendum de cælis: neque enim debent esse inferioris virtutis ad producendum motum sibi connatalem, quoniam grauiæ & leuiæ.

Probat *eadem sequela secundò*: quia nihil impedit quominus talis virtus ipsis concederetur, & quantum ad experientiam & rationem potius ipsis attribui deberet, quam intelligentijs spiritibus, quæ superflue & gratis diceretur in eo ministerio exerceri: quod posset commode ab ipsis motu cælis sine ipsarum assistentia provenire.

Dices cum Ruino, his rationibus probari bene, quod motus circularis non sit cælo naturalis, si spectetur secundum naturam suam particularem, quia vt sic non accipit beneficium vllum ab illo motu, sed si consideretur, vt est pars vniuersi, & vt consequenter habens inclinationem ad bonū vniuersi, omnino accipit beneficiū ab illo motu, quia vniuersum inde maximum capit emolumentum sine eo enim non fierent generationes & corruptiones rerum cum ea vicissitudine & varietate, cum qua

fiunt, & consequenter vt sic habet inclinationem ad illum motum, quia etiam propterea est ipsi naturalis.

89 Hæc sane est vnica via, qua posset cum aliqua apparetia defendi hæc sententia: & confirmari potest exemplo aquæ, quæ habet inclinationem ad motum sursum, vacui impediendi causâ; non quidem secundum naturam suam particularem, sed secundum quod est pars vniuersi, & inclinata consequenter ad bonum vniuersi querendum.

Impugnatur tamen primo: quia sicut conceditur aquæ inclinatio vniuersalis ad motum illum sursum cōtrarium inclinationi suæ particulari ita etiam conceditur ipsi virtus actiua correspondens tali inclinationi, secundum quā mouet se tali motu, non minus quam mouet se deorsum iuxta inclinationem suā propriam, quando non est periculum vacui: ergo similiter si cælum haberet huiusmodi inclinationem vniuersalem ad motum circula-rem, deberet habere virtutem actiuam conformem, & sic non esset recurrendum ad intelligentias; aut si recurrendum esset ad intelligentias, ex eo quod ille motus, licet sit iuxta inclinationem vniuersalem cæli, non est tamen iuxta inclinationem particularem: ergo similiter in motu aquæ sursum recurrendum esset ad intelligentias, aut ad alias causas, quia licet esset iuxta inclinationem vniuersalem, non tamen esset iuxta particularem inclinationem ipsius, sed potius contra.

Confirmatur hoc: quia ideo poneretur inclinatio hæc ad bonum vniuersale in qualibet parte vniuersi, quæ non esset distinctæ rationis ab inclinatione particulari, vt inde melius conseruaretur ipsum vniuersum cum omni perfectione sua: sed per inclinationem passiuam tantum abque actiua non sic conseruaretur, quia per inclinationem passiuam, quam haberet aqua ad motum sursum, aut cælum ad motum circula-rem, nec impediretur vacuū, nec fierent vicissitudines & variationes generationum in vniuerso, nisi esset facultas actiua, quæ reduceret illam inclinationem passiuam ad actum, ergo talis facultas actiua est coniungenda cum passiuâ.

90 *Quod si dicas* ponendam quidem virtutem actiuam, sed non in ijs quibus est inclinatio passiuâ.

Contrarij ponatur virtus actiua productiua talis motus in alijs rebus, v.g. intelligentiis, saluabitur eo ipso bonū vniuersi, sine inclinatione passiuâ in rebus mouendis, verbi gratia, in cælo, aut aqua: quia intelligentiæ absque tali inclinatione passiuâ possunt ea mouere; ergo frustra ponitur illa inclinatio passiuâ; quod valde considerandum est: deinde quemadmodum in aqua & inclinatio & virtus actiua coniungitur, etiam in cælis coniungi pari ratione debent.

Impugnatur secundo: quia non deberet res contra inclinationem propriam inclinari ad bonum vniuersi, nisi quia ex bono vniuersi conseruato, sequitur melius conseruatio boni proprii; & hinc aqua ascendere dicitur sursum, quia si non ascenderet, & queretur vacuū & ex hoc impediretur influxus causarum conseruatorum partim corruptibilium vniuersi, & consequenter nō posset conseruari ipsa aqua: quod si hoc non esset, aqua gratissime diceretur inclinari ad bonum vniuersi. Sed quamuis desineret motus cælorum, & desinere vicissitudines generationum & corruptionum rerum, ac bonum vniuersi inde proueniens, tamen non sequeretur, quod cæli ipsi vllō modo distererent aut perderent aliquid de perfectione sua substantiali aut accidentaliter: ergo non debent dici habere huiusmodi inclinationem ad bonum vniuersi.

91 *Confirmatur primo:* quia motus aquæ sursum, ex quo colligitur communiter inclinatio illa vniuersalis cōtra inclinationem propriam, fortassis non prouenit ab ipsa aqua, sed ex alijs causis, hoc autem supposito non sufficere ex illo motu colligeretur inclinatio aliqua in aqua ad talem motum.

Confirmatur secundo: quia si constaret motū aquæ sursum nō prouenire effectiue ab ipsa aqua, sed a causa aliqua extrinseca, posset dici, quod ille motus esset ipsi naturalis, imo tam deberet dici esse violentus, quam motus projectorum contra inclinationem ipsorum: ergo cum cæli

non moueantur effectiue à seipsis, non debet dici quod motus ille sit ipsi naturalis aut secundum inclinationem ipsorum.

Confirmatur tertio: quia ex motibus violentis, quibus moueretur terra ab aratoribus sursum contra suam inclinationem sequitur bonum vniuersi, quia sequitur generatio multarum rerum, quæ alias non generarentur, & tamē nemo dicit illum motū esse terræ naturalem: ergo quāuis ex motibus cælorum sequantur huiusmodi generationes, non debent dici naturales ipsis, quod sane valde facit ad hoc propositum.

92 *Probatu secunda pars conclusionis:* quia quemadmodum non recipit cælum ex eo motu emolumentum, ita nec est ipsi detrimentum, & consequenter non debet habere auersionem ab ipso, nec debet ipsi esse violentus. Et hinc probatur facile tertia pars: quia omnis motus, qui non est mobili aut vtilis aut inutilis, est ipsi neuter, id est, nec naturalis nec violentus; talis est motus cæli si vere sunt duæ primæ partes conclusionis, ergo est neuter.

Obiicit primo, omne corpus physicum vendicat sibi aliquam lationem: cælum est corpus physicum: ergo vendicat sibi aliquam lationem, non aliam quam circula-rem: ergo.

Confirmatur: natura est principium motus etiam localis ergo cum cæli sunt constantes natura, debent posse principiare aliquem motum localem; non alium autem quam circula-rem: ergo.

Respondeo, quidquid sit de maiori, quæ negari posset, quando nulla latio esset benefica mobilis: sed quidquid sit de hoc, nego subsumptum, quia exigeret vti a quo in determinatum in illo spatio, in quo circumuoluitur de facto, non tamen exigeret moueri in vltimo spatio, nec lationes successiuas, quas requirit mediantibus illis motibus.

Ad confirmationem respondeo distinguendo antecedens: quoties ponitur extra locum suum naturalem, concedo, quoties non ponitur, nego. Et similiter distinguo consequens, & nego subsumptum, peterent enim motum rectum, si ponerentur extra illum locum.

Confirmatur responsio: non magis natura est principium passiuum motus localis ac lationis alicuius, quam actiuū quāuis à passiuo dicatur natura secundum Scotum; & hinc omne aliud corpus, præter cælum habet principium passiuum, ac actiuum motus alicuius localis ac lationis: ergo cælum deberet similiter habere principium actiuum motus localis circularis tam bene, quam principium passiuum.

Quod si dicas non habere principium actiuum propter rationem aliquam particularem disparitatis inter ipsum & alia corpora; similiter propter eandem rationem potest negari, quod habeat principium passiuum, quamuis cætera corpora naturali habeant tale principium.

CONCLUSIO III.

93 *Cæli inferiores non mouentur motu vno, quod tamen habentur à motu primi mobilis ab oriente ad occidentem, & alio quo mouerentur contrario motu à sua intelligentia propria, & qui sit motus proprius eorū.* Hæc iam duplici est satis communis cum Hurtado diff. 2. sec. 3. Arriaga motu. sect. 5. Amico tract. 5. q. 6. dup. 9. a. 3. qui a. 2. multos pro ea cita contra Comibricer. lib. 2. c. 5. q. 4. & plures alios ab ipsis citatos.

Probatu primo, quia nihil cogit ad ponendos diuersos illos motus, nisi diuersæ approximationes Planetarū ad se inuicem & stellas fixas, & diuersæ apparetie ipsarū stellarum fixarum: sed hoc totum potest saluari posito vno tantum motu in quolibet cælo aut planeta, ita tamē vt non moueantur eque celeriter, neque per eodē axes: verbi gratia, quod Luna non apparet qualibet nocte in eodem puncto cæli, oriri potest ex eo, quod paulo tradius respectiue moueatur quam Sol.

Confirmatur quia si differentia vlla sit, quæ per motum tradiorem saluari nequeat, illa attribui potest intelligentiæ assistenti, cui non est minus facile mouere cælum, quam primum tali vel tali modo mouere.

94 *Probatu secundo,* quia cum cæli non sint continui sed

fed eōq; uī & solidi ut ex dictis suppono, non est vlla ratione necesse, quod id facere possit, si inferius contra moueatur, nam experientia potest constare quod in his inferioribus ex duobus circulis positīs solum contiguis, quorum vnus sit infra alterum, inferius vel non mouetur omnino ad motum superioris, vel certe facile posset per quemcumque leuem impulsū a tali motu cohiberi; ergo non est dicendum quod ita fiat.

Probat *Arriaga, Ruus* & alij: quia impossibile est vt vnum corpus moueatur simul ab oriente ad occidentem, & ab occidente ad orientem, quin sit in duplici loco simul, quod fieri nequit naturaliter.

At reuera experientia manifestum est posse aliquid moueri simul eodem tempore absque intermissione vlla, quæ nostris sensibus pateat duobus motibus, vno ab oriente ad occidentem, & altero ab occidente ad orientem: nam si quis existens in puppi nauiis motē ab oriente ad occidentem traheret ad se tardissime, sed absque intermissione iapidem existentem in prora, ille lapis moueretur, & motu nauiis, & motu proprio, quo moueretur ab illo homine; motus autem nauiis esset ad occidentem, & motus proprius esset ad orientem.

Confirmatur: si non moueretur lapis motu illo proprio, sed maneret fixus in prora, remotior esset in fine motus nauiis ab oriente, quam esset supposito illo motu, ut est euidentius: ergo mouebatur ad orientem illo motu proprio, nullus enim motus posset efficere vt esset propius ad orientem, quam alias esset, nisi motus ad orientem: ergo mouebatur tali motu, sed etiam motu altero motu ad occidentem, ergo eodem tempore mouetur vtroque motu sine eo, quod sit in duobus locis simul.

95 Fateretur tamē quod simpliciter debeat dici moueri ad occidentem, quia simpliciter semper recedit ab oriente, licet propter illum motum, quo mouetur ad orientem secundum quid, non tantum moueatur ad occidentem, quantum alias mouetur. Et sane hoc ipso modo veteres dixerunt celos inferiores duobus motibus moueri: vnde non videtur vlla impossibilitas in sententiā ipsorum, & consequenter hæc probatio non sufficit pro cōclusionē, nisi vigeat vltimior. Itaque ex alio capite ostendendum est non posse celos moueri in hoc modo duplici motu. Illud quod mouetur supra nauium motam ab oriente ad occidentem, non mouetur immediate motu nauiis, sed mediante aliquo alio quod mouetur motu nauiis, verbi gratia, mediante motu hominis sedētis in puppi & trahentis illud; vnde si ab aliquo homine non existente in naui traheretur lapis existēs in prora ad orientem: quantumvis velocissime moueretur nauiis, nullo modo moueretur ad occidentem lapis, sed simpliciter moueretur ad orientem, ut patet & experientia, & ratione: quia non posset moueri ad occidentem, quin homo ipsum trahens, & existēs in terra sic moueretur: supponimus autem quod non mouetur: ergo si celum Lunæ verbi gratia, moueretur motu proprio ad orientem, non posset moueri ad occasum nisi aliquid aliud præter celū sub quo moueretur ad occasum, simul cū illo, celo moueretur: sed nihil aliud assignari potest præter intelligentiam, quæ nequit naturaliter moueri propter motum vilius corporis, ut est euidentius: ergo si moueatur motu proprio ab occidente ad orientem, non potest moueri motu celi superioris ab oriente ad occidentem.

96 Dices: homo existens in prora potest seipsum mouere ad puppim quomuis ipsemet motu nauiis moueatur ad occidentem: sed tunc non mouetur ad occidentem vilius alterius, qui moueretur motu nauiis, ergo falsum supponitur in antecedenti huius probationis.

Respondetur: negando minorem: nam ille mouetur motu nauiis ratione partis insistentis naui, neque enim quādo mouetur ad puppim habet omnes partes immediate insistentes naui, & si haberet, nunquā moueretur ad puppim: sed habet aliquas partes insistentes naui, & alias partes ab illa parte motas ad puppim, & eleuatas a naui ut patet: quod si omnes partes simul eleuaret a naui nullo modo moueretur motu nauiis: sed quomodocumque homo moueatur in naui mota, id certum est quod res inanimata, & quæ secundum

omnes partes simul moueri debet eque primo, quale est celum, non possit moueri motu nauiis, & motu proprio contra motum nauiis, quin aliquid a iud cum quo coniungitur moueatur motu nauiis, & consequenter celum non potest moueri, & motu proprio ad orientem, & motu celi superioris ad occidentem, si nihil aliud, cū quo coniungitur, moueatur motu illo celi superioris.

97 Ex hac doctrina potest ostendi ratio, cur aiquid possit moueri duplici motu, qui videntur oppositi, nimirum ab oriente ad occidentem, & e contra: quandoquidem enim ex eo quod coniungitur cū a iud moto ad occidentem, necesse moueri debeat cū illo sic moueri, & cum nō moueatur sic nisi quatenus coniungitur cum illo, si ipsūmet a iud motu proprio moueatur in oppositum, & possit esse coniunctum cum illo non obstat illo suo motu proprio in parte oppositam; hinc fit vt possit moueri in partem illam oppositam, quia motus in illam partem non tollit coniunctionē ipsius cum illo altero, quæ coniunctio est conditio sine qua non moueretur in alteram partem, & quæ posita debet necessario sic moueri.

Fundamentum aduersariorum a ratione, desumptum ab experientia de diuersis apparitionibus Astrorum, solutum est in prima probatione.

Alterum fundamentum, ab authoritate plurimorum Philosophorum diuersos huiusmodi motus celis inferioribus adscribentium, solui debet vel negādo ipsas autoritates, vel in hac re, quam ratione probare non possunt; vel si qui sūt tanti nominis, vt autoritas ipsis tribuenda videatur, eos explicādo sic, vt vint tantū celos habere duos motus quantum ad apparentiam & æquiualeter, quatenus sic scilicet mouetur, vt non minus inter se inuicē accedat ac recedant varioque situs subeant, quam si diuersis motibus mouerentur, cum tamen reuera non nisi vnico quodlibet moueatur. Id quod in nostra sententia verissimum est.

CONCLUSIO IV.

98 Celi non agunt in hac inferiora per motum, tamquam per virtutem actiuam, sed solum quatenus motus habet rationem applicationis aliorum, aut quatenus per motum applicatur tali vel tali modo. Hæc est *Doctrina* in 2. d. 14. quæst. 2. cum suis, quos sequitur *Ruus* 2. de cælo c. 3. q. 3. *Vallius*, *Toletus*, & alij contra *Bagn.* 2. de virtutem actiuam.

Probat manifeste, quia motus formaliter loquendo est respectus: ergo non potest esse virtus actiuā: nullus enim respectus est actiuus secundum omnes. *Præterea* ignis licet nō geret in hoc loco, nisi moueretur ad hunc locū, tamēne indicat quod agat in hoc loco per motum, quo mouebatur ad hunc locum, tanquam per virtutē actiuam; sed omnes dicunt quod motus sit conditio applicans: ergo idem dicendum de celo a paritate rationis: nec sane hæc res indiget vltiori probatione, præsertim cū præter motum celum habeat alias virtutes actiuas, vt lucem & formam suam substantialem, per quas posset agere, quamvis nullo modo moueretur, non minus quam ignis aut aqua.

99 *Obijciēs*. Motus est causa caloris, vt patet experientia, quæ constat quod mouentes se per aerem frigidum calefiant, & quod cultellus alias frigidus motus fortiter supra lignum reddatur valde calidus: ergo motus est actiuus respectu formæ absolute: hoc autē supposito & currit prima nostra probatio, & præterea nihil prorsus impedit quominus etiam dicantur, aliqui saltem, agere per motum, tanquam per actiuam virtutem.

Respondetur negando antecedens, nisi capiatur causa large pro conditione sine qua non (quod si sic caperetur, concedendum esset, sed neganda consequentia) & ad probationem dico experientia constare quod cum motu producat calor, sed non constat quod producat per ipsum motum alio modo quam per conditionem sine qua non, & sic concedo vltro quod causet calorem.

Dices non posse assignari alias causas caloris in experientijs præmissis: ergo motus debet dici causa, & non conditio.

Respondeo negando antecedens: impulsus enim ille vehemens, qui imprimatur corpori dum mouetur suppositis aliis dispositionibus, est causa istius caloris: & hinc si leuiter moueretur culter supra lignum quamuis celerrime, non calefieret tantum, quantum si moueretur tardius sed fortius, vt patet experientia; ex quo sane patet quod calor ille non proueniat à motu solum. Quod si dicatur aliud concurrere, tum nihil restat ad probandum quod motus se habeat aliter quam tanquam conditio sine qua non.

CONCLUSIO VLTIMA.

100 *Cessante motu celi non cessarent omnes alij motus in his inferioribus siue locales, siue alteratiui, siue generatiui.* Hæc est communior cum Doctore supra. D. Thomæ 2. de calo lib. quos sequuntur Suar. Raimundus, Arriaga, & plurimi alij contra Capreolum, Soncinatem, Scotum, & alios.

Probat, quia nihil magis ridiculum videtur, quam si, stante Sole, ignis applicaretur stupæ, & non cōbureret, aut si lapis grandis poneretur in medio aeris, nec moueretur deorsum: ergo fierent alij motus tam locales, quam alteratiui & generatiui, non obstante quod celi non mouerentur.

Confirmatur: quia quamuis poneremus subordinationem essentiali in causarum sublunarium ad cælestes, adhuc præsentent causæ sublunares habere actiones multas suas, cessantibus cælis, qui celi quoad illas partes, quæ essent applicatæ inferioribus, possent concurrere cum illis absque motu.

Confirmatur secundo, quia quando cessauit Sol tempore sue, non cessauerunt eo ipso sine dubio omnes causarum inferiorum; nec est dicendum etiam, quod id per miraculum accidit; nam licet miraculum fuerit cessatio Solis, tamen non est dicendum, quod miraculose fiebant istæ alie actiones, quia id gratis, & absque fundamento diceretur. Verum quidem est, quod multæ actiones cessarent cessantibus cælis, quia per motum, alio modo applicantur, & ex varietate applicationis sequuntur varietates in effectibus, quæ propterea non essent cessante motu.

101 *Aduersarij* fundant suam sententiam in quibusdam locis Philosophi, quæ facilis sunt explicationis, vt propterea eos hic proponere piguerit: & sane si expresse teneret oppositum huius conclusionis, non esset sequendus, præsertim cum nullam habeat pro se rationem.

Obiicies à ratione ex Ianello: omnis motus reducitur in aliquod principium immobile: ergo & omnis actio generatiua in aliquam causam ingenerabilem, qualis non est assignabilis præter cælum.

Respondetur, quamuis totum concederetur, nihil contra conclusionem haberi, quia celi possent absque motu concurrere ad aliquas actiones generatiuas.

Respondet secundo negando minorem, quia posset recurri ad Deum.

Dices: Deus immediate non concurret cum causis secundis. *Respondeo* hoc esse falsum: sicut enim immediate producit & conseruat Angelos, ita immediate concurrere potest ad effectus causarum secundarum, & non solum per modum causæ vniuersalis, sed etiam aliquando per modum causæ particularis supplendo defectum concursus particularis quem deberet talis causa præbere, & sic communiter recurritur ad ipsum in productione animarum, non solum rationalium, sed etiam aliarum quotquot perfectiores sunt, quam formæ corporum cælestium.

QVÆSTIO VLTIMA.

De influxu calorum in sublunaria.

Corpora cælestia influunt in sublunaria. **P**lures difficultates comprehendit præsens quæstio, quas sequentibus conclusionibus breuiter expediam.

CONCLUSIO I.

102 *Corpora cælestia habent varios influxus in sublunaria.* Hæc est communissima cum Doctore in 2. d. 14. q. 3. & D. Thomæ in 2. dist. 15. q. 1. contra quosdam antiquos,

quibus fauere videtur Damascenus de fide c. 6.

Probat, primo autoritate non solum Philosophi, sed sanctorum Patrum, Dionysij cap. 4. de Diu. nom. Aug. 13. Trinit. c. 4. Basilij homil. 6. Hexameron.

Probat, secundo ratione: quia varietas illa corporum cælestium, & diuersitas maxima motuum, quam habent, non debebat esse absque aliquo fine ac vtilitate mundi sed nullam afferret vtilitatem, nec haberet finem congruum, nisi conduceret ad hoc, vt alio, & alio modo influerent in corpora sublunaria: ergo sic influunt.

Probat, tertio experientia quotidiana, qua constat Solem illuminare, calefacere, siccare, & ex eius accessu, ac recessu cum tali vel tali ordine ad alias partes celi variari quatuor anni tempora, quorum vicissitudine producuntur varij effectus alias non producendi; vnde & medici in morbis curandis, astrorum congressus obseruandos iubent longa experientia edocti. Sed in re clarissima probanda non est diutius immorandum.

103 *Obiicies primo:* agens & passum debent communicare in materia eiusdem rationis secundum Philosophum 1. de Generat. tex. 87. sed cælestia corpora non conueniunt cum sublunariis in tali materia, aut enim non constant materia vlla ratione, aut si constant, materia ipsorum est diuersæ speciei à materia sublunaria.

Respondeo primo negando minorem: secundum enim communem sententiam constant materia, & secundum se tistas materia illa est eiusdem rationis cum sublunari.

Respondeo secundo distinguendo maiorem: in materia, quæ sit materia prima physica, nego maiorem; in materia, id est in subiecto capaci actionis, ac formæ per illam producendæ, transeat maior. Et similiter distinguo minorem; non constant materia prima, transeat minor, non constant subiecto capaci formæ producendæ per actionem, nego minorem, alias enim nec mouerentur, nec illuminarentur, & nego consequentiam.

Respondeo tertio, absolute negando maiorem, alias Deus ipse non posset agere in corpora vlla, nec Angeli. Philosophus autem solum vult quod agens & passum in sublunariis debent conuenire in materia & disconuenire in forma, quia alias essent vniuoca & vniuoca non agunt in se inuicem; simile enim non agit in simile actio alteratiua aut corruptiua, de qua actione loquitur Philosophus.

104 *Obiicies secundo:* omne agens agit, vt assimilet sibi passum secundum Philosophum 1. de generat. tex. 51. sed cælum nequit sibi assimilare sublunaria: ergo non agit in illa, quia non debet agere ad finem impossibilem.

Confirmatur: quia omne agens naturale agendo repatur: sed cælestia corpora non repatiuntur à sublunariis: ergo non agunt in illa.

Respondeo distinguendo maiorem: omne agens, quod potest producere sibi simile, & quod agit actione, quæ posset ad hoc deservire, concedo maiorem; quod non potest, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam, Aq omne agens agit vt assimilet nem.

Respondeo secundo distinguendo maiorem alio modo: sibi passum, quod agit actione vniuoca, concedo: quod agit actione æquiuoca, nego maiorem: & concessa minori, ex suppositione, quod celi non habeant formaliter tales qualitates, quales producunt in inferioribus (quod si tales habeant negari debet minor) nego consequentiam.

Confirmatur vtraque responsio: quia si nihil posset agere, nisi in ordine ad assimilandum sibi passum, Deus ipse non deberet mouere cælos, nec Angeli etiam, quia sic agendo cælos non assimilant sibi ipsos.

105 *Respondeo tertio,* distinguendo etiam maiorem alio modo: omne agens sublunare, quod agit actione alteratiua, concedo maiorem; & de his loquitur Philosophus; omne agens omnino siue sublunare, siue non sublunare, & siue agit actione alteratiua, siue non, nego maiorem; quia alias, vt dixi, Angeli non possent mouere cælos, nec lapis cadens deorsum impelleret aliud corpus occurrens ipsi ante se, quia certum est, quod non impellat ipsum, vt assimilet

affimilet sibi illud, loquendo de assimilatione proprie dicta. Quod si loquamur de assimilatione improprie dicta, secundum quam passum haberet illud formaliter quod virtualiter contineretur in agente, potest vniuersaliter concedi maior, & negari minor, vt patet: & hæc sit quarta responsio.

Ad confirmationem obiectionis respondeo distinguendo maior: in omne agens actione alteratiua, & potens parti alias ab eo, in quod agit, concedo maiorem; si alias non posset p. ti, nego maiorem; & distingo etiam minorem: si cælum supponatur non posse alterari à sublunariibus, vt supponitur in obiectione, concedo minorem, & nego consequentiam: si possit, nego minorem. Respondeo autem hoc modo conditionatè, quia mihi incertum est, an cæli possent calefieri, aut frigid fieri à sublunariibus debite applicatis, & rationem dubitandi præmissi supra n. 34.

Confirmatur hæc responsio: quia si omne omnino agens deberet repati à passio, in quod ageret, Deus & Angeli non possent agere in cælos, quia ab ipsis repati nequeunt.

CONCLUSIO I.

106 Corpora celestia producant mineralia, seu metalla, ac gemmas, ac cætera corpora vite expertia quorum non potest assignari alia causa particularis. Hæc communis cum Doctore supra Conimbricensibus tract. 13, in libros Meteororum c. 2. Ruusbro. 1. de celo c. 3, tract. 2. q. 1.

Probatur prima pars: quia metalla ac gemmae mul. æ de nouo producentur, & debent habere aliquam causam effectiua secundam: neque enim absque necessitate ad solum Deum debet, tanquam ad eorū causam adequatam, recurri; sed nulla alia causa conuenientius assignari potest, quam corpora celestia, ergo.

Confirmatur: quia cæli habent sine dubio sufficientem perfectionem ad ea producenda: ergo non debet negari ipsis actiuitas respectu eorum, propter defectum perfectionis: sed ex alio capite non potest id ipsis negari; erga absolute non est negandum ipsis.

Confirmatur secundo: quia elementa non habent tantam perfectionem, vt possint ea producere, quandoquidem sint minus perfecta quam illa; ergo non potest recurri ad illam aliam causam secundam, quam cælos.

Probatur secunda pars: quia cætera vite expertia, quæ producantur, & non habent causam particularem ubi expertia, lunarem, sunt imperfectiora cælo, ergo eorum productio commode in cælum refundi debet.

Dices, non ex eo, quod aliquid sit alio perfectius sequitur quod ipsum possit producere, alias homo posset producere lapidem: ergo quauis cælum sit perfectius rebus huiusmodi vite expertibus, non propterea debet dici quod illas producat.

Respondeo distinguendo consequens: non propterea tantum, concedo; non propterea, & ex suppositione quod alia causa aptior assignari nequeat, nego consequentiam. Itaque ex perfectione maiori colligitur opinio mea, quod non repugnet ipsis ex defectu perfectionis talis productio, quemadmodum repugnaret muscæ producere hominem, & quandoquidem non constet quod repugnet illi ex alio capite, & nulla alia causa possit assignari, bene recurritur ad cælum.

107 Obiectio: Sequeretur: quod producerentur in omnibus locis, nam corpora celestia possunt in omnibus locis habere suos influxus: sed hoc est falsum, vt patet experientia: ergo.

Respondetur negando sequelam, tum quia corpora celestia non applicantur æqualiter omnibus locis, sunt enim aliquæ partes mundi, quæ semper magis distant à polis cælestibus, & stellis illis vicinioribus, quam alie partes; vnde nos nūquam videmus polum antracticum, nec Antipodes arcticū; tum etiam quia non inueniunt in omnibus locis dispositiones determinantes ad formas metallorum aut gemmarum.

Quæres ex qua materia generetur metalla. Respondetur communiter cum Philosopho, quod ex vapore quodam humido intra terræ viscera lapidibus potissimum

concluso, & ob terræ lapidumque siccitatem ac frigiditatem congelato. At certe mihi apparet coniectura hic tantum locum dari, nec quidpiam certi posse concludi de materia aptiori ad horum generationem, donec aliquis experientia aliqua id comperiat, quæ non facile haberi potest.

CONCLUSIO III.

108 Corpora celestia concurrunt ad productionem viuæ etiam omnium, etiam hominum, disponendo materiam tali vel tali modo in ordine ad receptionem animarum: non tamen attingunt immediate productionem vlliū animæ generatiuam animalium imperfectiorum, neque tanquam causa principalis neque tanquam instrumentalis. Hæc est quoad primam partem communis, & quoad secundam est Sco. hominū, titulum communiter cum Doctore hic, quos sequitur Fonseca 7. met. cap. 7. q. 2. Suarez disp. 18. sect. 2. contra Marsiliū. 1. q. 1. a. 2. Auerſam q. 35. sect. 8. qui putant animas animalium imperfectarū, eorum scilicet, quæ producantur absque interuentu seminis, ex putri materia, vt sunt ranæ, vespæ, pulices, & similia, produci a cælis. Quoad tertiam vero partem est contra Conimbricenses & Ruusbro. supra q. 2. qui putant cælos producere animas animalium imperfectiorum, tanquam instrumentum Dei.

Probatur prima pars: non solum authoritate Philosophi dicentis 2. Physic. tex. 26. quod sol, & homo generet hominem; sed etiam ratione quia cæli sine dubio habent virtutem productionis dispositionum conducendum ad formationem cætus, & experientia constat, quod partus productus sub tali constellatione habeat alias inclinationes, quam productus sub alia constellatione: & hinc aliqua alia merito censentur propria viuientium generationi, alia verò noxia.

109 Probatur secunda pars: quia anima quæcunque est perfectior formis cælestibus, ergo non possunt à corporibus cælestibus produci, quia imperfectius non potest produci immediate perfectius. Probatur antecedens authoritate S. Augustini lib. de vera, & falsa religione c. 29. Non enim qualiscunque moles, quamquam ista visibili luce præfulgeat si vita careat magni æstimanda est, qualibet namque vna substantia cuiuslibet non vni substantie natura lege præponitur. Ex quo etiam principio in libro de duabus animabus dicit muscæ Soli esse præferendam.

Rationem autem assignare cur cæli sint imperfectiores quolibet viuente, est nihil valde difficile, nec sane occurrit vlla quæ comprehendat viuencia vita vegetatiua tantum. Pro viuenticibus autem sensitivis adduci potest, quod perfectius absolute sit cælendum, quod potest delectationem concipere ex sua natura, quam quod non potest; sensitiva autem possunt, & cæli non possunt; ergo cæli sunt imperfectiores viuenticibus saltem sensitivis, de quibus solet forte intelligendus est Augustinus, quamuis indefinite loquatur, quod si sic intelligatur, productio animarum vegetatiuarum tantum attribui potest cælis, & conclusio hæc restringenda est ad animas sensitivas.

Confirmatur conclusio contra Auerſam: secundum ipsum animalia perfecta, hoc est illa, quæ non generantur nisi medio semine, sunt perfectiora cælis, ergo & imperfecta. Probatur consequentia: quia non ex eo quod solū possint generari medio semine, sunt perfectiora, quid enim hoc facit ad propositum? non etiam ex eo quod sint perfectiora animalibus imperfectis, quia inter illa animalia, quæ vocantur perfecta, dantur alia alijs perfectiora, & hoc non obstat omnia sunt cælis perfectiora, ergo quauis animalia, quæ dicuntur imperfecta, sint alijs animalibus imperfectiora, non sequitur quin sint cælis perfectiora: nec denique vlla ratio assignari potest, ob quam animalia imperfectiora sint imperfectiora cælis, & animalia perfecta non sint imperfectiora illis.

Dices colligitur ex eo quod producantur à cælis animalia imperfecta, & perfecta non producantur, illa esse imperfectiora, hæc non item.

Respondeo negando inde id bene posse colligi, non

solum ex eo quod falsum sit animalia imperfectiora à cælis produci, sed etiam quia id concedendo, imprimis non constat quin similiter possent producere animalia perfecta, & quin de facto illa producant, præsertim cum alia causa secunda assignari non possit, quæ sit sufficiens. Deinde quamvis ea non possent producere, non sequitur quin essent ipsis imperfectiora, sicut homo est perfectior asino quamvis eum non possit producere.

Probatur tertia pars: tum quia eadem ratione, qua dicerentur producere tales animas, ut instrumenta Dei, possent dici producere animas animalium perfectiorum præter hominum: sed hoc ipse non admittit: ergo nec illud admittere deberet; tum quia quando dicuntur producere illas animas ut instrumentum Dei, vel hoc intelligendum est sic, ut recipiant à Deo aliquam virtutem distinctam à sua propria forma, & accidentibus eius, naturaliter consequentibus, ratione cuius virtutis, & constituantur instrumentum Dei, & possint illas animas producere, ut tenet *Conimbricenses*; vel sic intelligendum est, ut non recipiant talem virtutem, sed ipsæ sint instrumenta Dei ex natura sua, & propterea per naturam suam, quatenus habet rationem talis instrumenti, possint producere illas animas, ut vult *Ramus*; sed neutrum dici potest. Non primum, unum quia gratis fingitur communicata talis virtus; tum quia illa virtus vel est perfectior anima illa, & sic cælum habens illam erit perfectius anima contra hypotheseos: vel non erit perfectior & sic nec poterit cælum ea mediante, illa producere magis quam sine ea. Non secundum quia quamvis possint esse ex natura sua instrumentum Dei, tamen cum ex natura eadem sint imperfectiores, non possunt producere illas animas, nisi concurrat cum illis aliqua alia causa, nimirum ipsemet Deus, vel aliquid aliud: quod si dicatur aliqua alia causa concurrere, illa sola sufficit absque concursu cælorum, aut aliorum instrumentorum, quæ immediate influunt in ipsam animam.

Addit, per hoc quod cæli sint instrumenta Dei, nihil prius eos habere, per quod possint aliquid producere magis, quam si non essent, nisi per hoc sint distinctæ naturæ, aut habeant diuersa accidentia, nec diuersitas etiâ naturæ aut accidentium sufficit, nisi diuersitas sit tanta, ut propter eam reddatur perfectior, aut æque perfecti, ac illud, quod producere dicerentur.

III. Dices cum Conimbricenses: cælum est nobilissimæ pars mundi, & nihilominus expertis vitæ: ergo conueniens fuit dari ipsi fecunditatem productiuam huiusmodi animarum, sicut semen habet virtutem generatiuam respectu eorum, quæ ex semine generantur.

Respondeo distinguendo consequens: si sit tam nobilis, ut sit perfectius animalibus imperfectis, concedo; si non sit, nego. Suppono autem cum aduersariis, quod non sit: si enim esset, non tantum per modum instrumenti, sed per modum causæ principalis ea produceret; unde absolute nego id fuisse conueniens, aut etiam possibile.

Obijes contra secundam partem: si cæli non producerent animalia ex putri materia generata, nulla alia causa productionis illius posset assignari; ergo dicendum est, quod cæli illa producant.

Respondeo, negando minorem: Et si quaeratur quænam alia causa ea producat: varie respondet auctores. Quidam enim dicunt esse quandam formam abstractam & separatam, quam vocant matricem formarum: ita *Themistius* & *Auicenna* apud *Auerroem* 12. *met. com.* 18. sed si non intelligant per huiusmodi formam abstractam, intelligentiam, omnino cōmenticia est; & præterea aut est viuens, aut non. Si est viuens, ergo non potest esse forma vlla, quæ non sit intelligentia, aut anima rationalis. Si non sit viuens, ergo non magis poterit producere illa animalia, quam ipsimet cæli. Si autem intelligant per illam formam Angelum aliquem, non poterit producere illa animalia, quia, ut suppono hic ex materia de Angelis, Angeli non habent virtutem productiuam alicuius accidentis, aut formæ corporeæ præter motum localem: & si haberent talem virtutem, possent optime dici producere illa animalia, etiam absque alio concursu cælorum, quam dis-

positiuo.

S. Thomas 1. p. q. 100. probat Angelos non posse esse causas principales talium animalium, quia non sunt similes tali composito nec formaliter, ut patet, nec eminenter aut virtualiter, quandoquidem non contineant in virtute sua materiam.

112. At hæc probatio non placet, quia ut producerent talia composita animata, non esset necesse, ut essent similes aut continerent virtualiter aut eminenter materiam, sed sufficeret abunde quod continerent formas ipsorum, per hoc enim educeretur ipsas, & ad illam educationem sequeretur talia composita. Quod si dicas, non posse aliquid educere formam ex materia, nisi vel quod continet in se materiam similem formaliter, vel quod potest materiam creare: id tam facile negari debet, quam asseritur gratis & absque fundamento, & sane hoc dicere hic, est petere principium, & præterea inde sequeretur, quod non possent producere ubi in corporibus, quod est absurdum.

Alij dicunt causam principalem productiuam talium animalium esse alia animalia similia, verbi grati, causam principalem productiuam ranæ esse aliam ranam, in cuius virtute cælum, tanquam causa instrumentalis, producit illam ranam.

Contra quia posset fieri quod nulla rana esset tum applicata sufficienter aut etiam existens in rerum natura: sed absurdum est tribuere actionem alicui, tanquam causæ principali, quod neque applicatum est, neque existit, inde enim sequeretur quod causa non existens in se realiter nec applicata sufficienter ad passum haberet actionem realem physicam.

113. Confirmatur primo, quia causa principalis debet habere aliquem influxum realem in effectum, aut mediatum aut immediatum; sed nulla rana habet talem influxum in ranam productam ex putri materia absque semine, nam quamvis nulla vnquam rana ante fuisset producta, aut postea produceretur, produceretur illa rana; sed nihil possibile est, ut possibile precise, potest habere influxum realem mediatum aut immediatum: ergo.

Confirmatur secundò: quia etiam si rana non haberet virtutem productiuam alterius ranæ, sed esset animal sterile, instar mulæ, adhuc produceretur rana ex putri materia non minus quam de facto producit: sed in tali casu alia rana non posset dici causa productiuæ principalis eius: ergo nec de facto.

Confirmatur tertio, quia si virtus generatiua hominis tribueretur lapidi à Deo per possibile aut impossibile, & ea mediante lapis produceret hominem, alius homo non deberet dici vlla ratione causa productiuæ istius hominis producti, quamvis alicui homini connaturaliter deberetur illa virtus communicata lapidi; ergo quamvis alicui ranæ deberentur connaturaliter istæ qualitates, quibus disponitur materia ad formam ranæ, non debet tamen propterea dici producere illam ranam, quando istæ dispositiones producantur à cælo.

Per quod patet, falsum esse fundamentum a Iuersariis, qui propterea dicunt ranam esse causam principalem, quia exigit connaturaliter qualitates illas, quibus disponitur materia ad illam formam.

114. Confirmantur omnia hæc: quia si aliquid non existens posset esse causa principalis vllius effectus qui producit, eo non existente, potest dici quod dicitur producat suam partem de facto, & quod primum animal productum à Deo fuit productum ab animali a quo possibile, & mille alia absurda.

Itaque respondeo aliter causam principalem productiuam istorum animalium esse ipsum Deum, nisi Angelus habeat talem virtutem. Patet: tum quia nulla alia assignari potest; tum quia non est inconueniens recurrere ad Deum, deficiente causa secunda, tanquam authorem naturæ, sicut de facto recurritur ad ipsum communiter ad determinationem effectus, quoad indiuiduum, & ad producendas animas rationales.

Obijes pro Ramo contra tertiam partem: quodcumque agens potest producere dispositiones ad aliquam formam substantialem requisitas, ac sufficiens, potest educere

Quæ sit
causa a-
nimalium
genera-
torum ex
putri
materia.

Non for-
ma ab-
stracta,
quæ non
sit intel-
ligentia.

Deus ip-
se est
causa
princi-
palis.

edere

cere illam formam, aut eam vnire materiae sic dispositae, aut tanquam causa principalis, si forma non excedat perfectionem formae istius agentis, aut tanquam instrumentum causae alicuius perfectioris, si excedat: sed calum potest disponere sufficienter ad formam rane: ergo potest illam educere, aut vnire altero ex illis modis; non tanquam causa principalis, quia forma caeli est imperfectior anima rane; ergo tanquam causa instrumentalis. Probatur maiore: quia forma substantialis naturali sequela sequitur illas dispositiones: ergo quod producit illas dispositiones educit illam formam.

115 Respondetur negando maiorem, cum consequentia probationis; sufficit enim pro natu alii sequel ipsius, quod vel ab illa causa disponente, vel ab alia educatur, quoties autem illa causa non sufficit tanquam principalis, debet adesse alia causa principalis, & illa ipsa sufficit absque concursu instrumentario istius causae disponentis distincto à concursu disponentis.

Confirmatur: quia causae secundae disponent ad animam; animam vero nullo modo a tingunt immediate, qui ipsa um virtus non habet tantam actiuitatem; ergo non est vniversum verum, quod attingens dispositiones sufficientes ad aliquam formam, attingat ipsam formam immediate: nec refert quod anima creetur, aliae vero non creantur; nam quemadmodum ex eo quod creetur, nequit produci ab illis causis, quibus disponant ad eam, ita etiam ex eo, quod aliae formae educuntur excedant in perfectione formam agentis disponentis, non debent ab ipso educi, quatenus disponant ad ipsas, quia non magis difficile est causae secundae immediate attingere, formam creabilem, quam agenti in se fieri producere aliquid seipso perfectius.

116 Quare hic obiter ad animalia, verbi gratia in vespre, ranae, ex putri materiae absque semine generatae, sunt eiusdem speciei cum animalibus, verbi gratia cum vesperis & ranis ex semine generatis?

Respondetur a firma iurum Doctore 1. d. ff. 2. q. 7. & D. Thoma 7. met. sect. 6. quos praeter suos sequuntur Ricardus 2. d. 17. quest. 2. Occamius 23. q. 2. & recentiores communiter contra Averroem 8. Physic. com. 46. Iordanus 7. met. q. 15. & alios.

Probatur primo auctoritate non solum Philosophi 7. met. tex. 23. & sect. 11. problem. 9. 64. sed etiam sanctorum Patrum Augustini 3. Trinit. cap. 4. Ambrosii lib. de incarnatione Verbi.

Probatur secundo: quia nulli apparet ratio distinctionis specificae inter illa; & omnia alia iudicia sunt, quod sint eiusdem speciei, non minus quam duo homines; ergo sunt eiusdem speciei.

Dices sufficere ad diuersitatem specificam eorum, quod non producantur à causis eiusdem rationis, & quod quae ex putri materia generantur, non possint generare sibi similia, vt possunt illa, quae procreantur mediante semine.

Respondetur negando hoc, quia effectus eiusdem speciei facile possunt produci à causis diuersae speciei; alias Deus ipse non posset se solo producere effectus causarum secundarum. Deinde sterilitas illa, quae dicitur esse in animalibus sine semine productis posset oriri ex diuersitate aliqua accidentali, quam haberent ab animalibus generatis ex semine, & non arguit distinctionem specificam, sicut ne arguit inter ipsos homines, quorum aliqui sunt steriles, aliqui non. Deinde negari posset esse sterilitas talis in omnibus animalibus talibus, neque facile oppositum experientia, aut ratione probari potest.

CONCLUSIO IV.

117 Corpora caelestia non habent aliquam actionem directam in animam intellectivam, bene tamen indirectam, tum quoad intellectum, tum quoad voluntatem. Hae sunt doctrinae hic cum suis, & D. Thoma 1. p. q. 115. quos sequuntur Theologi & Philosophi communiter, & quoad primam partem est contra Priscillianistas, & iudicaria Astrologiae professores, eosque qui illis fidem adhibent.

Probatur quoad illam primam partem, quia anima ra-

tionalis est omnino spiritualis & indiuisibilis; ergo nullam actionem habere potest in illa aliqua causa corporea. Probatur secundo: quia anima non est capax aliarum qualitatum, quum intellectuum, volitionum, habituum specierum intelligibilium, & passionum laetitia, tristitia, similitumque, quae causantur ab obiectis cognitis talibus, vel talibus; neque enim assignari potest, quas alias qualitates recipere possit, nec vlla est expetitia, quod alias recipiat. Sed certum est, quod caelestia corpora non habent particularem vim directam ad huiusmodi qualitates producendas; species enim intelligibiles non sunt naturae produci, nisi ab obiectis, quorum sunt species; actus non sunt naturae produci, nisi à potestis mediantibus his speciebus. Habitus solum producuntur mediantibus actibus (loquendo de naturalibus, acquisitis; supernaturales autem a solo Deo sunt producibiles) & passionibus demum solum produci possunt ab obiecto taliter, vel taliter propolito per intellectum.

Secunda pars conclusionis patet quoad intellectum, quia certum est corpora caelestia posse alterare organa sensitiua, & bene vel male illa disponere ad exercendas functiones suas; & hinc fit vt Luna habeat particularem influxum in phreneticos, qui propterea Lunatici vocantur. Sed non minus certum est, iuxta bonam vel malam sensum dispositionem intellectum bene vel male posse discurre, hominesque esse meliores, vel peiores ingenii; ergo indirectam habent corpora caelestia actionem in animam quoad intellectum, quatenus scilicet agendo in organa sensum impedit vel inuadit intellectum in suis operationibus.

Probatur eadem pars quoad voluntatem, quia exploratum est, iuxta variam dispositionem corporis, aliquos esse magis inclinatos ad haec, vel illa vitia, & virtutes, & his inclinationibus aliquo modo impelli voluntatem ad actus illarum virtutum, ac vitiorum; sed non minus comprobatum est corpora caelestia suis influxibus posse causare istas dispositiones; ergo agere possunt indirecte in animam rationalem quoad voluntatem.

CONCLUSIO V.

119 Corpora caelestia non habent vllum influxum directum aut indirectum in voluntatem, ita vt necessitem ipsam ad suas actiones. Hae sunt doctrinae hic cum suis, & D. Thoma 1. p. q. 115. quos praeter suos sequuntur Ricardus 2. d. 17. quest. 2. Occamius 23. q. 2. & recentiores communiter contra Averroem 8. Physic. com. 46. Iordanus 7. met. q. 15. & alios.

Et hinc patet quamuis Astrologi iudicarij possint cognoscere ex influxu astrorum inclinationes particulares hominum, & hinc etiam praedicere multa futura coniecturaliter in nullo tamen modo eos posse scire certo & infallibiliter vllum effectum determinate futurum, qui dependet à libera voluntate villo modo. Quare cum dignitatum collatio, mortetiam, & vita dependeat à tali voluntate, quatenus nullus est, qui non possit occidi ab aliquo, si vellet, omnino stupidum est credere Astrologis asserentibus aliquem victurum tot annis, moriturum morte naturali, consecuturum tot, & tales dignitates. Sed nec admodum certam possunt habere coniecturam ex influxu calorum de illismet inclinationibus particularibus: quia multae aliae possunt adesse circumstantiae particularis, & influxus aliarum causarum, quibus impediti possit influxus ille calorum, qui alias esset: vnde vltcrius patet ne probabilem quidem coniecturam posse praedictos Astrologos habere de effectibus liberis dependentibus villo modo à voluntate. Quare merito Astrologia illa iudicaria prohibita est, quoad se extendit ad iudicium ferendum de huiusmodi effectibus.

Quaeritur an astrologi habeant producere hoc effectus, quos per quas ipsi adscribimus per lucem, & motum tantummodo, an vero habeant etiam aliquas influentias occultas, praeter has qualitates sensibiles, quibus mediantibus illos producant.

Quod per solum lumen & motum sine vllis alijs occultis qualitatibus, tenent Averroes 2. Calis. com. 42. Zizanius theorem. 45. Mirandulanus, Sirennus, Zabarella, Piccolomini

Corpora caelestia non influunt directe in animam rationalem.

Non cessant villo modo vel itatem.

Ticcolominum, & alij.

Quod vero non agant per solum lumen & motum, sed etiam per calorem & frigus, & alias etiam qualitates occultas, communis est sententia Philosophorum cum *D. Boetio in 2. d. 1. q. 4.* ac *D. Thoma de cælo lect. 10. D. Bonaventura ac Ricardus in eadem distinctione secundi*, quæ sequuntur *Comimbricenses 2. cæli cap. 3. q. 3. Ruinus in id. quest. 2. Aversa q. 35.*

Probat hæc communis sententia; quia primo incredibile prorsus est quod per unam qualitatem lucis cum quocunque motu possint cæli producere tam varios effectus, quam produciunt. *Secundo*, quia produciunt mineralia in visceribus terræ; sed ad illa vi cæli non pertingit lumen, aut lux.

Dicitur pertingere tamen calorem, qui calor produci-
tur per lucem à cælis. Sed quamvis *Comimbricenses* existi-
ment calorem à cælis per lucem produci, id nullo modo
videtur mihi credibile; tum quia nihil impedit quomi-
nus calorem ipsum immediate producerent; tum quia
cæli eodem modo produciunt frigus, quo calorem; sed
frigus non produciunt per lucem, ut patet: ergo nec
calorem.

Confirmatur hoc: quia non est verisimile quod per
unam qualitatem lucis formas tam contrarias produ-
cant, quam sunt frigus & calor.

*Probat*ur tertio, quia magnes trahit ferrum per quali-
tatem aliquam occultam: ergo agere per tales qualitates
conuenit corporibus sed certe nullis potius quam cæ-
lestibus.

Confirmatur, quia non est probabile quod vlla qualita-
te sensibili vli minor trahat ad se magnetem, aut Sol
heliotropij, aut scorpionarij flores: sed isti motus omnino
tam debent tribui qualitati alicui occulte illis impressæ,
quam motus ferri: & idem dicendum de motu, quo ma-
re fluit, & aliis multis similibus effectibus.

Adde ad hæc, nullo prorsus fundamento inniti aduer-
sarios, quod responsione dignum sit, ut mirum sit eos
à communione recedere sententia.

Totam hanc conclusionem cum reliquis huc transtuli
ex meo commentario ad quæstionem 3. d. 14. secundi
Sententiarum, in quo etiam plura de influen-
tijs cælorum in sublunaria videri possunt: sed hæc præ-
sentia sufficiunt instituto. Cætera autem, quæ de Elementis in his libris
tractantur, sequenti tractatu explicabuntur commodius.

TRACTA